

ÁLLAMI BEAVATKOZÁS A KATOLIKUS FŐPAPOK KINEVEZÉSÉBE A 20. SZÁZADI MAGYARORSZÁGON

Jelige: PAS-115

MELLÉKLET

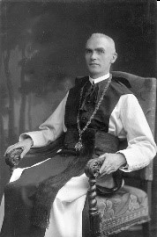

Tartalomjegyzék

1. számú melléklet: A dolgozatban szereplő személyek rövid életrajza	4
2. számú melléklet: Az egyszerű megállapodásról szóló államtitkári feljegyzés.....	27
3. számú melléklet: Püspöki kinevezések az egyszerű megállapodás alkalmazása idején.....	34
4 . számú melléklet: Az 1964-es magyar–szentszéki részleges megállapodás.....	37

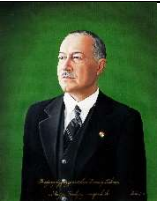
1. számú melléklet: A dolgozatban szereplő személyek rövid életrajza

	Apor Vilmos, Boldog báró altorjai (Segesvár, 1892. február 29. – Győr, 1945. április 2.) Rkat. pap 1915-től a nagyváradai egyházmegyében. Gyulán segédlelkész, majd plébános 1918-tól. 1919-ben, amikor a Tanácsköztársaság eltörölte a hittanoktatást az állami iskolákban, a szülők mozgósításával Gyulán elérte annak visszavonását. 1941-től győri megyéspüspök. A német megszállás és nyilas hatalomátvétel után felekezetre és etnikumra való tekintet nélkül állt ki az üldözöttek mellett. 1945. március 30-án egy szovjet katona – miközben a püspökségre menekültek kiadatását megtagadta – hasba lőtte, mely sérülésbe néhány napon belül belehalt. 1997. november 9-én boldoggá avatták.
	Badalik Sándor Bertalan OP (Hódmezővásárhely, 1890. december 10. – Budapest, 1965. október 10.) Domonkos szerzetespap, veszprémi püspök. A rendbe 1908-ban lépett be, majd 1914-ben szentelték pappá. 1949-ben nevezték ki veszprémi püspöknek. Az állami szervek 1957. augusztus 15-én a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Hejcét jelölték ki tartózkodási helyül (internálták), ahol az egyházi jellegű Szociális Otthonban lakott. 1964 októberében költözhetett Budapestre, egyházmegyéjébe soha nem térhetett vissza, még ottani temetését sem engedélyezték.
	Bánáss László (Pozsony, 1888. október 14. – Budapest, 1949. április 20.) Rkat. pap, veszprémi apostoli kormányzó, majd megyéspüspök. Budapesten a piaristáknál érettségizett, majd Innsbruckban és Rómában tanult. Jogi doktor volt, aki diplomátának készült. Nagyváradon 1912-ben szentelték pappá. Tábori lelkész, 1919-től 14 éven át Nagyváradon az orsolyita apácák lelkésze és iskolájuk igazgatója. Pápai titkos kamarás, 1925-től egyházmegyei tanfelügyelő, 1926-tól karnagy. A harmincas évek elején az Erdélyi Lapok kiadói bizottságának tagja. Főként zenei tárgyú cikkeket írt romániai magyar lapokba. 1944 decemberében tagja a Debreceni Nemzeti Bizottságnak, majd az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek. 1945. augusztus 16-ától veszprémi apostoli kormányzó, 1946. szeptember 4-étől haláláig püspök.

	Békefi Remig O.Cist (született: Bröckl József, Hajmáskér, 1858. augusztus 3. – Eger, 1924. május 21.)
	ciszterci szerzetes, pap, zirci apát 1911. szeptember 19. - 1924. május 21. között, történetíró, neveléstörténész, egyháztörténész, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja (levelező: 1896, rendes: 1908). Az ELTE Bölcsészettudományi Kar egykori dékánja. Nevéhez kötődik a budai Szent Imre Gimnázium megalapítása.

	Belon Gellért (Füzesabony, 1911. szeptember 24. – Pécs, 1987. május 23.)
	magyar római katolikus pap, lelkipáter-vezető, pécsi segédpüspök, Magyarország pártállami korszakának egyik legkiemelkedőbb egyházi személyisége. XXIII. János pápa 1959 szeptemberében elidei címzetes püspökké és pécsi apostoli kormányzóvá nevezte ki. Püspökké szentelésére ugyanakkor 23 éven át várnia kellett, mire a magyar állam ehhez a hozzájárulását adta, így arra csak 1982. április 22-én került sor, de ekkor is jánoshalmi plébániáján maradt a kalocsai egyházmegyében, mivel betegsége a szolgálata ellátásában megakadályozta.

	Czapik Gyula István Kálmán (Szeged, 1887. december 3. – Budapest, 1956. április 25.)
	Rkat. pap 1910-től. 1912-ben doktori címet szerzett. Rövid ideig Horthy Miklós gyermekeinek nevelője volt. 1922-ben kinevezték pápai kamarássá, 1929-től nagyváradi kanonok, 1930-tól szalócmonostori címzetes apát, 1935-ben pápai prelátussá nevezték ki. 1939-től veszprémi püspök, majd 1943-tól egri érsek, közben 1943-44-ben ellátta a veszprémi egyházmegyét is, mint apostoli kormányzó. Részt vett az állam és az egyház viszonyát rendezni kívánó tárgyalásokon és a nemzetközi békemozgalmakban. 1951 és 1956 között a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke, 1943 és 1956 között az Actio Catholica ügyvezető elnöke.

	Darányi Kálmán, Pusztaszentgyörgyi és tetétleni (Budapest, 1886. március 22. – Budapest, 1939. november 1.)
	magyar politikus, földművelésügyi miniszter 1935. január 9. – 1938. március 9. között, belügyminiszter 1937. február 3. – április 10. között 1936. október 10. – 1938. május 14. között Magyarország miniszterelnöke. 1938. decemberétől haláláig a képviselőház elnöke.

	Dudás Miklós OSBM (Máriapócs, 1902. október 27. – Nyíregyháza, 1972. július 15.) bazilita szerzetespap, nyíregyházi görögkatolikus püspök. 1920-ban lépett be a bazilita rendbe, ahol ünnepélyes nagyfogadalmat tett 1925-ben. 1927-ben szentelték pappá. 1928–1932 között a rend kisbereznai monostorában filozófiát tanított, majd a Munkács-Csernekhegyi monostor novíciustestere volt. 1932. szeptember 12-től a máriapócsi monostor főnöke, 1933-tól a bazilita rend magyar ágának főnöke. 1939-ben nevezték ki hajdúdorogi görögkatolikus püspöknek. 1950-ben Nyíregyházán papnevelő intézetet és hittudományi főiskolát (a mai Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolát) alapított a püspöki székház egy szárnyában. 1944-ben a Munkácsi görögkatolikus egyházmegye, 1946–1972 között a Miskolci apostoli exarchátus apostoli adminisztrátora.
	Ferenc József király (németül: Franz Joseph I.; Bécs, 1830. augusztus 18. – Bécs, 1916. november 21.) osztrák császár, magyar és cseh király, az Osztrák–Magyar Monarchia első uralkodója 1867–1916 között.
	Gasparri, Pietro (Ussita, 1852. május 5. – Róma, 1934. november 18.), rkat pap 1877, 1898-tól palesztinai Cezarea c. érsek, apostoli delegátus Peru, Ecuador és Bolívia államoknál, 1901: a Rendkívüli Egyházi Ügyek Szent Kongregációjának titkára, 1907: bíboros, 1914–1930 bíboros államtitkár, 1925–1930 a Rendkívüli Egyházi Ügyek Szent Kongregációjának prefektusa is.
	Glattfelder Gyula Sándor, Móri (Budapest, 1874. március 18. – Budapest, 1943. augusztus 30.) Rkat. pap, csanádi püspök, majd kinevezett kalocsai érsek. 1896-ban szentelték pappá, hitoktató lett és a Központi Papnevelő Intézet tanulmányi felügyelője, majd katolikus egyetemisták Szent Imre-kollégiumának alapítója és első igazgatója, 1900-ban. 1909-től a hitszónoklat tanára lett a Pázmány Péter Tudományegyetemen. 1911-ben nevezték ki csanádi megyéspüspöknek. Püspöksége kezdetén egyházmegyei szemináriumot és papnevelő intézetet létesített, az egyházmegye akkori székhelyén Temesváron. 1923-ban el kellett hagynia Romániát és Szegedre tette át székhelyét, ahol újraszervezte egyházmegyéjét. 1943-ban kinevezték kalocsai érseknek, de az egyházmegyéjét átvenni betegsége miatt már nem tudta. Az általa építtetett szegedi Fogadalmi templomban nyugszik.

	Grósz József (Féltorony, 1887. december 10. – Kalocsa, 1961. október 3.) Rkat. pap, győri segédpüspök, szombathelyi apostoli kormányzó, majd kalocsai érsek, az Országgyűlés Felsőházának tagja, a Magyar Tudományos Akadémia igazgatósági tagja. 1911-ben szentelték pappá. 1913-tól Győrben püspöki levéltáros, jegyző, majd püspöki szertartó, 1921-től püspöki titkár. 1928-tól győri segédpüspök, valamint orthosiai címzetes püspök. 1936-tól a szombathelyi egyházmegye apostoli kormányzója. 1943. május 7. – 1961. október 3. között kalocsai érsek. 1951. május 18-án több más egyházi vezetővel együtt letartóztatták, majd június 28-án a Grósz-perben összeesküvés vádjával tizenöt év börtönre ítélték. 1955. október 14-én kiengedték a börtönből, de házi őrizetben tartották 1956 májusáig. 1957-ben csatlakozott az Opus Pacis békepapi mozgalomhoz, amellyel tagja volt az Országos Béketanácsnak és a Hazafias Népfrent elnökségének is.
---	---

	Hanauer Árpád István (Pápa, 1869. december 28. – Vác, 1942. január 15.) római katolikus pap, író, váci püspök. A középiskolát Pápán 1879 és 1883 között a bencéseknel kezdte, de Kalocsán a jezsuitáknál érettségizett. 1887-ben a veszprémi papnövendékek közé került. A teológiát Innsbruckban végezte. 1892-ben pappá szentelték. 1911-től a Szent Imre Kollégium igazgatója, 1917-től veszprémi kanonok, 1919-től haláláig váci püspök. Újraindította a váci papnevelő szemináriumot. 1927-től tagja a felsőháznak, 1935-től királyi titkos tanácsos, 1936-tól pápai trónálló. Művei, összegyűjtött írásai az egyházmegye művelődéstörténetének hű tükörképét, hiteles forrását adják.
--	--

	Hock János (Devecser, 1859. december 31. – Budapest, 1936. október 10.) rkat. pap, író, politikus, a Magyar Nemzeti Tanács elnöke 1882-ben szentelték pappá, 1883-tól Kaposvárott hittanár. 1887-től országgyűlési képviselő. 1889-től Budapesten kőbányai, 1912-től józsefvárosi plébános. 1918. november 1-jén, a miniszterelnökké avanszált Károlyi Mihályt felváltva a Magyar Nemzeti Tanács elnöke lett. A Tanácsköztársaság kikiáltása után külföldre emigrált, ahonnan 1933-ban tért haza. Cikkei miatt, nemzetgyalázás és a kormányzó megsértése miatt börtönbüntetésre ítélték, melyből több, mint egy évet le is töltött.
---	---

	Horthy Miklós, vitéz nagybányai (Kenderes, 1868. június 18. – Estoril, Portugália, 1957. február 9.) Az Osztrák–Magyar Monarchia tengerészisztje , 1909–1914 között Ferenc József szárnysegéde. IV. Károly az első világháború alatt ellentengernaggyá, majd az őszirózsás forradalom utolsó napján altengernaggyá léptette elő, a Monarchia flottájának utolsó főparancsnoka volt. 1920. március 1-jétől 1944. október 16-ig a Magyar Királyság kormányzója. 1944-től előbb Bajorországban, majd 1949-től Portugáliában élt.
---	--

Hunyadi János

(Kolozsvár, 1407 – Zimony, 1456. augusztus 11.)

Magyarország kormányzója 1446 és 1453 között. Az ország egyik leggazdagabb földesura, kiemelkedő hadvezér, több déli vármegye vezetője, erdélyi vajda. Hunyadi Mátyás, későbbi király és László édesapja. Az Oszmán Birodalommal szembeni küzdelmei, elsősorban a nándorfehérvári diadal révén már kortársaitól kivívta magának a törökverő melléknevet, annak ellenére, hogy az általa vezetett másik két jelentős csata, a várnai és a rigómezei súlyos vereséggel végződött.

I. (Szent) István király

(975 körül – 1038. augusztus 15.)

születési nevén: Vajk, latinul: Sanctus Stephanus

Az utolsó magyar fejedelem és az első magyar király. Géza fejedelem és Sarolt fejedelemasszony fia, a keresztény magyar állam megteremtőjeként a magyar történelem egyik legkiemelkedőbb alakja. A katolikus egyház egyházszervezői tevékenysége miatt szentté avatta és Magyarország fővédőszentje lett.

I. (Szent) László király

(Lengyel Királyság, 1040 körül – Nyitra, 1095. július 29.)

1077-től magyar király, 1091-től haláláig pedig horvát király is. I. Béla király és Richeza királyné másodszülött fia. Nevéhez fűződik a magántulajdon védelmének megszilárdítása, Horvátország elfoglalása (1091) és az első magyar szentek avatása. Őt magát is szentté avatták 1192-ben, és kivételes fizikumja miatt nevezik az „Isten atlétájának” is

I. Ferenc király

(németül: Franz Joseph Karl; Firenze, Toszkána, 1768. február 12. – Bécs, Ausztria, 1835. március 2.),

Habsburg–Lotaringiai-házból származó osztrák uralkodó főherceg, 1792-től a Német-római Birodalom utolsó császára II. Ferenc néven, és 1804-től az újonnan kikiáltott Osztrák Császárság első monarchája I. Ferenc néven, valamint magyar és cseh király 1835-ben bekövetkezett haláláig.

I. Ulászló király

(Krakkó, 1424. október 31. – Várna, 1444. november 10.)

Lengyelország királya 1434-től, Magyarország királya 1440-től haláláig. Apja II. Ulászló lengyel király, a Jagelló-ház első jelentős uralkodója, anyja II. Ulászló negyedik felesége, Holszański Zsófia királyné volt. Az első Jagelló a magyar trónon. A várnai csatában vesztette életét, holttestét soha nem találták meg.

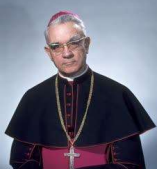
	II. József király (Bécs, 1741. március 13. – Bécs, 1790. február 20.) Habsburg–Lotaringiai-házból származó osztrák főherceg, magyar és cseh királyi herceg, 1764-től német király, 1765-től a Német-római Birodalom császára, majd 1780-tól osztrák uralkodó főherceg, valamint magyar és cseh király. I. Ferenc császár és Mária Terézia királynő negyedik gyermeke; az első uralkodó, aki a Habsburg–Lotaringiai-házból származott. Magyarországon „kalapos király” néven is ismert. Egyházpolitikájában az abszolút központosítást akarta elérni, Vatikán teljes befolyásának kikapcsolásával.
---	--

	II. Szilveszter pápa (Saint-Simon, 938 – Róma, 1003. május 12.) Születési nevén Gerbert d'Aurillac. A katolikus egyház 141. pápája 999 és 1003 között uralkodott. A történelem első francia származású pápája. Szent István Nagyobbik Legendája szerint ő küldtette Istvánnak a koronát, ezzel független uralkodónak, s kvázi vikáriusának, illetve legátusának ismerve el a magyar uralkodót.
---	---

	III. Béla király (Esztergom, 1148 körül – Székesfehérvár, 1196. április 23.) Mellékneve: Nagy. Magyarország és Horvátország király 1172 és 1196 között. Apja II. Géza király (Vak Béla király fia) anyja Eufrozina királyné (I. Msztyiszlav kijevi nagyfejedelem) leánya. Első felesége Châtillon Anna, második felesége Capet Margit volt. Korának egyik leggazdagabb uralkodója volt. Sírja – egyedülként az Árpádok közül – sértetlenül fennmaradt.
---	---

	III. István király (Székesfehérvár, 1147 nyara – Esztergom, 1172. március 4.) Az Árpád-házból származó magyar és horvát királyi herceg, Magyarország és Horvátország király 1162-től 1172-es haláláig. István II. Géza magyar király és Kijevi Eufrozina királyné legidősebb fiúgyermeke volt. Viszonylag rövid ideig tartó uralkodását trónviszályok kísérték, ellenkirályokkal (II. Lászlóval és IV. Istvánnal) kellett küzdenie hatalma megtartásáért. Nevéhez kötődik az un. úgynevezett fehérvári jog, mely később a magyar városi kiváltságrendszer elsődleges jogalapjává vált.
---	---

	Illyés András (Csíkszentgyörgy, 1639 – Nagyszombat, 1712. szeptember 20.) Rkat. pap, bölcséleti doktor, író, erdélyi katolikus püspök. 1688-ban szentelték pappá, majd ugyanebben az évben vásárúti plébános lett. 1676-tól pozsonyi kanonok, majd szebeni prépost lett. 1677-ben jókai plébános, majd 20 évig éneklőkanonok. 1694-ben esztergomi kanonok is lett. Lipót király 1696. január 19-én erdélyi püspökké nevezte ki és 1697. március 3-án iktatták be és szentelték fel Erdély püspökévé, ezzel Erdélynek közel száz év után lett ismét püspöke, de a protestánsok zaklatása miatt hamarosan el kellett hagynia székhelyét, ahova csak 1703-ban tudott visszatérni.
	IV. Károly király (Persenbeug, Ausztria, 1887. augusztus 17. – Funchal, Madeira szigete, 1922. április 1.) osztrák főherceg, a Habsburg–Lotaringiai-ház utolsó uralkodója, 1916 és 1918 között I. Károly néven az Osztrák Császárság utolsó császára és IV. Károly néven Magyarország utolsó királya. A katolikus egyház 2004-ben boldoggá avatta.
	Kádár János (Fiume, 1912. május 26. – Budapest, 1989. július 6.) Születési nevén Czermanik János József (más forrásokban: Csermanek János). Magyar kommunista politikus, a magyar történelem egyik meghatározó alakja, a magyar állam de facto vezetője 1956 és 1988 között, mely korszak róla van elnevezve. Politikai pályáját a reálpolitizálás, a manőverezés a helyi és a szovjet érdekek között jellemzi. Bár magát ateistának tartotta, de VI. Pál pápától kapott rózsafüzért magánál tartotta, s halála előtt papot kért.
	Károly Róbert király (Nápoly, 1288 – Visegrád, 1342. július 16.) A magyar hagyomány nevezi Károly Róbertnek, születési nevén Caroberto, okleveleit I. Károlyként írta alá. Bár 1301-től magyar uralkodó, de érvényesen csak 1308-ban koronázták meg, így uralkodási idejét 1308. november 17. – 1342. július 16. közé teszik. Az első Anjou-házi uralkodó Magyarországon. Bár legfőbb támasza a magyar korona megszerzése érdekében a pápa és az egyház volt, ezért is mutat érdekes kontrasztot későbbi egyházpolitikája, amivel az egyháznagyok befolyását igyekezett csökkenteni, az erős királyi hatalom megteremtése érdekében.

	Károlyi Mihály, gróf nagykárolyi (Budapest, 1875. március 4. – Vence, Franciaország, 1955. március 19.) politikus, országgyűlési képviselő, magyar miniszterelnök, sokak véleménye szerint ellentmondásos, kudarcos politikus, akit felelősnek tartottak a trianoni katasztrófáért. Magyarország miniszterelnöke volt 1918. október 31. – 1919. január 11. között, ez alatt ügyvezető államfő 1918. november 1-től. A Magyar Népköztársaság elnöke 1919. január 11. – március 21. között. 1919. júliusában emigrált, ahonnan csak 1946-ban tért haza, s meghívott tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek. 1947-től párizsi követ. A Mindszenty-per idején közbenjárt sikertelenül, hogy a főpap a Vatikánba távozhasson. A Rajk-per idején felajánlotta, hogy Rajk mellett tanúskodik, ezután megfosztották nagykövetségi rangjától, s ismét emigrációba kényszerült.
	Klebelsberg Kuno, gróf thurburgi (teljes nevén Klebelsberg Kuno Imre Aurél Ferenc (Magyarpécska, Arad vármegye, 1875. november 13. – Budapest, 1932. október 11.) magyar jogász, országgyűlési képviselő, művelődéspolitikus, kis ideig (1921. december 3. – 1922. június 6.) belügy-, majd közel 10 évig (1922. június 16. – 1931. augusztus 24.) vallás- és közoktatásügyi miniszter. 1917-től 1932-ig a Magyar Történelmi Társulat elnöke. Nevéhez kötődik a népiskolai rendszer megteremtése, a tankötelezettség kiterjesztése a 14. éves korig. Sírja a szegedi Fogadalmi templomban van.
	Könyves Kálmán király (Székesfehérvár, 1074 körül – Székesfehérvár, 1116. február 3.) 1095-től magyar király, 1102-től horvát király, 1106-tól haláláig pedig Dalmácia királya. Európa egyik legműveltebb uralkodójaként tartották számon. Eredetileg egyházi pályára szánták, egészen főpapi méltóságig jutott: előbb Nagyvárad, majd Eger püspöke lett, 1095-ben Almos herceg helyett jutott a trónra, akit később fiával Bélával együtt megvakított.
	Lékai László (Zalalövő, 1910. március 12. – Esztergom, 1986. június 30.) Születési nevén: Lung László. Rkat. pap, püspök, esztergomi érsek, bíboros. 1934-ben szentelték pappá a veszprémi egyházmegyében. Teológiai doktorátust szerzett, számos nyelven beszélt. 1937-től teológiai tanár, majd 1944-1948 között püspöki titkár (többek között Mindszenty József titkára). 1948-tól Balatonlellén plébános, majd zalaszentiváni, később 1969-től badacsonytomaji plébános. Bár korábban reakciónak tartották, de az állam elfogadta kinevezését, ezért 1972-ben veszprémi apostoli kormányzó lett. Az esztergomi érseki székhely megüresedése után 1975-ben esztergomi apostoli kormányzó, majd 1976-tól esztergomi érsek, később bíboros lett. 1976-tól haláláig a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke volt. Személye és egyházvezetői tevékenysége, a „kis lépések” politikája ma is megosztja a közvéleményt.

	Luxemburgi Zsigmond király (1368. február 14. – Znaim, 1437. december 9.) 1378-tól 1388-ig és 1411-től 1415-ig brandenburgi választófejedelem, 1387-től Magyarország és Horvátország királya, 1411-től német király, 1419-től cseh király, 1433-tól német-római császár, a késő középkori Európa egyik legjelentősebb személyisége, a hercegi birtokáról elnevezett, német eredetű Luxemburgi-ház tagja. Nevéhez kötődik a konstanzi zsinat lebonyolítása, amely megakadályozta a katolikus egyház több részre szakadását.
	Majláth Gusztáv Károly, gróf székhelyi (Bakóca, 1864. szeptember 24. – Budapest, 1940. március 18.) rkat. pap, erdélyi (1932-től gyulafehérvári) püspök, címzetes érsek 1887-ben szentelték Esztergomban pappá, ezután az esztergomi szeminárium prefektusa lett, majd 1894-től Komáromban plébános. 1897. január 28-án martyropolisi címzetes püspökké és erdélyi koadjutor püspökké nevezték ki. Az év június 28-tól erdélyi megyéspüspök. 1919-től 1925-ig lényegében háziőrizetben tartották, ami ellen panasszal fordult a Nemzetek Szövetségéhez. 1927-től az erdélyi egyházmegyét Gyulafehérvári egyházmegye néven újraalapították, ennek megyéspüspöke lett. Egészsége megromlása miatt 1935-től Budapesten élt, egyházmegyéjébe nem tudott visszatérni. 1938-ban szoteropoliszi címzetes érsekké nevezték ki. Nevéhez kötődik a Regnum Marianum mozgalom megalapítása, annak templomában nyugodott 1951-ig, amikor is a templomot felrobbantották. Koporsóját titokban az egyetemi templomban helyezték el.
	Mária Terézia királynő (Bécs, 1717. május 13. – Bécs, 1780. november 29.) Habsburg-házból származó német-római császári hercegnő, osztrák főhercegnő, magyar, cseh és német királyi hercegnő, 1740-től Ausztria uralkodó főhercegnője, magyar és cseh királynő, valamint Lotaringiai Ferenc császár hitveseként német-római császárné 1745 és 1765 között. A Habsburg Birodalom egyetlen női uralkodója, egyben a Habsburg–Lotaringiai-ház megalapítója. Nevéhez kötődik a szombathelyi, valamint a besztercebányai, szepességi, rozsnyói, székesfehérvári római katolikus, illetve a munkácsi és nagyváradi görögkatolikus egyházmegyéek megalapítása.

	Márton Áron (Csíkszentdomokos, 1896. augusztus 28. – Gyulafehérvár, 1980. szeptember 29.) rkat. pap, püspök, címzetes érsek. 1924-ben szentelték pappá, az erdélyi egyházmegye szolgálatára. 1929-től Verestorony plébánosa. 1930-1932 között udvari káplán és püspöki levéltáros Gyulafehérváron. 1932-től püspöki titkár, valamint egyetemi lelkes Kolozsvárott. 1938-ban gyulafehérvári megyéspüspöknek nevezték ki, közben 1938-42 között a Szatmár-Nagyvárad egyesített egyházmegye apostoli adminisztrátora. A bécsi döntések után sem tért vissza Magyarországra, hanem egyházmegyéjében (mely nagy része Romániához került) maradt. 1949-ben letartóztatták, 1954-ig börtönben volt, ami után rövid időre szabadlábra került, de 1957 és 1967 között háziőrizetben volt székhelyén. Közben címzetes érseknek nevezték ki. Boldoggá avatása folyamatban van.
---	--

	Miklós győri püspök (?-1336) Neve feltehetőleg Kőszegi Miklós volt, valószínűleg törvénytelen gyermekként született. Már 20 éves kora előtt szentadalberti prépost, de nem szentelték pappá. A győri székeskáptalan 1308-ban egyhangúlag püspökké választotta, holott Miklós semmilyen egyházi renddel nem bírt. Támogatta a pálosok somlóhegyi (tornai, később jenői) megtelepedését: nekik juttatta a somlószőlősi bortizedet, továbbá szántóföldet, rétet, malmot, juhot; a kismartoni és a pozsonyi templomnak pedig búcsúengedélyt adott. Pápai utasításra a borsmonostori cisztercita kolostor elzálogosított javait visszaszerezte. A király két alkalommal (1318-ban és 1335-ben) lefoglalta a győri püspökség javait, melyeket az Apostoli Szentszéknél tett panasz után kapott vissza. Egyházkormányzása alatt új templomok épültek, többek között Köveskúton, Szelesten. A pápai udvar is többször igénybe vette szolgálatait: szerepelt joghatósági és birtokperekben bíróként.
--	---

	Miklós Imre (Budapest, 1927. március 7. – Budapest, 2003. március 17.) Eredeti szakmája szerint villamoskalauz. Az ELTE BTK-n tanult. 1946-ban lépett be a Magyar Kommunista Pártba. 1948–1951 között a DISZ-mozgalomban tevékenykedett. 1946 és 1949 között a Fővárosi Villamosvasutaknál dolgozott. 1949 és 1951 között a Szakszervezeti Ifjúsági Szövetség, a Magyar Ifjúság Népi Szövetség, majd a Dolgozó Ifjúsági Szövetség tagja, politikai munkatársa. Államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal vezetője 1971. május 16. és 1989. április 30. között.
---	---

	Mindszenty József (Csehimindszent, 1892. március 29. – Bécs, 1975. május 6.)
	Rkat. pap, püspök, bíboros, Magyarország utolsó hercegprímása. Születési nevén: Pehm József 1915-ben szentelték pappá, 1919-től Zalaegerszegen plébános. 1924-től pornói címzetes apát. 1937-től pápai prelátus. 1944-ben veszprémi püspök lett. A háború lezárása érdekében, négy nyugat-magyarországi főpappal együtt memorandumot szerkesztett a Dunántúl főpásztorainak memoranduma címet viselő iratot 1944. október 31-én személyesen adta át a nyilas kormánynak, ez után nem sokkal letartóztatták. 1945. márciusában esztergomi érseknek nevezték ki, majd 1946-ban bíborossá kreálta a pápa. Folyamatos politikai támadások után 1948. december 26-án tartóztatták le, s fogsága egészen 1956. október 30-ig tartott. A forradalom leverése után az amerikai követségre menekült, ahol 1971. szeptember 28-ig tartózkodott, amikor is emigrációba kényszerült. Emigráns éve alatt folyamatos lelkipásztori utakat tett a világ magyarságát felkeresve. Boldoggá avatása folyamatban van.

	Nagy Tőhötöm SJ (Bozítópuszta, 1908. június 23. – Budapest, 1979. február 21.)
	jezsuita szerzetes, szabadkőműves, író. 1926-ban lépett be a jezsuita rendbe, ahol 1937-ben szentelték pappá. Rendtársa, Kerkai Jenő, hamarosan munkatársnak hívta az 1935-ben elindított, a parasztifjúság képzését és keresztény szociális tanokat életre váltani kívánó KALOT (Katolikus Agrárfjúsági Legényegyletek Országos Testülete) szervezésére. 1945-ben kalandos úton kijutott Rómába, ahol információt adott a lehetséges esztergomi érsek-jelöltekről, valamint hazahozta Mindszenty József kinevezését. Mindszenty politikai nézeteivel nem értett egyet, ezért a bíboros egyenes kívánságára előjárói Dél-Amerikába küldték, ahol kilépett a rendből, belépett a szabadkőművesek közé, és megnősült. 1966-tól kapcsolatban állt a magyar titkosszolgálatokkal. 1968-ban hazatelepedett Magyarországra.

	Papp Kálmán József (Sopron, 1886. február 28. – Győr, 1966. július 28.)
	rkat. pap, felsőházi tag, püspök. 1908-ban szentelték pappá, majd ez évtől Frigyes főherceg gyermekeinek nevelője volt. 1912-től iskolai hittanár, a háború idején pedig tényleges tábori lelkész. 1920-tól Röjtökmuzsajon plébános, 1925-től soproni plébános. 1933-tól pápai prelátus. 1933-tól Sopron város választott felsőházi tagja az Országgyűlésben. 1946-ban nevezték ki győri megyéspüspöknek, mely feladatot egészen 1966-ban bekövetkezett haláláig ellátott.

	Paskai László Pacifik OFM (Szeged, 1927. május 8. – Esztergom, 2015. augusztus 17.) rkat. pap, ferences szerzetes, püspök, bíboros, Magyarország Prímása, Esztergom díszpolgára. 1945-ben lépett be a ferences rendbe, ahol 1949-ben tett fogadalmat. A rend szétszórása után a nagyváradai egyházmegye magyarországi részébe került, melynek szolgálatára 1951-ben szentelték pappá. 1952-ben teológiai doktorátust szerzett. 1952 és 1955 között püspöki szertartó Szegeden, 1955-től filozófia tanár, prefektus, 1962-től spirituális. 1965–1969 között a Központi Papnevelő Intézet spirituálisa, 1973-tól 1978-ig rektora. 1965-től a Hittudományi Akadémia megbízott előadója, 1967–1978 között a filozófia tanszék vezetője. 1978-ban bavagalianai címzetes püspökké és veszprémi apostoli kormányzóvá nevezte ki. 1979. március 31-étől 1982. április 5-ig veszprémi megyés püspök, ezt követően 1987. március 3-ig Ijjas József mellett kalocsai koadjutor érsek. 1987. március 3-ától esztergomi, az egyházmegyéek átszervezése folytán 1993-tól esztergom-budapesti érsek, Magyarország prímása. 1988. június 28-án a pápa bíborosi rangra emelte. 2002-ben nyugalomba vonult. Egyes vélemények szerint „Tanár” fedőnéven 1965 és 1974 között együttműködött az állambiztonsági szolgálat III/III-as ügyosztályával. Az esztergomi bazilika kriptájában nyugszik.
	Persián Ádám (Budapest, 1887. december 12. – Pozsony, 1934. március 13.) Ferences papnövendékként Németországban teológiai és bölcsészeti tanulmányokat folytatott. 1907-ben kilépett a rendből és újságíró lett. A klerikális Alkotmány munkatársa, parlamenti tudósítója, vezércikkírója, majd a politikai rovat vezetője lett. Egyúttal részt vett a katolikus néppárt szervezésében is. Az I. világháború alatt balra tolódott. 1918. novemberben még a katolikus egyházi ügyek kormánybiztosa, majd miniszteri tanácsos.
	Pizzardo, Giuseppe (1877. július 13 – 1970. augusztus 1.) Rkat. pap, bíboros, címzetes érsek, az Apostoli Szentszék vezető munkatársa. 1903-ban szentelték pappá. 1909-ben kapott pápai prelátusi címet, s a bajor nunciatúra titkára lett. A Rendkívüli Egyházi Ügyek altitkára 1920-tól, titkára 1929-től. 1930-tól címzetes érsek, 1937-től bíboros. 1951-től 1959-ig a Szent Officium (mai: Hittani Kongregáció) titkára (ma ez a tisztség a prefektusnak felel meg.)

	Prohászka Ottokár (Nyitra, 1858. október 10.– Budapest, 1927. április 2.) magyar római katolikus pap, író, filozófus, politikus, teológus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, országgyűlési képviselő, Székesfehérvár tizenötödik megyés püspöke. 1881-ben szentelték pappá az esztergomi egyházmegye szolgálatára. 1882-ben a liceum (kisszeminárium) latin–ógörög nyelvtanára, 1884-ben az Esztergomi Szeminárium dogmatikatanára, 1890-től pedig spirituális is lett. 1905. október 17-én Ferenc József király székesfehérvári püspökké nevezte ki, pápai megerősítést december 11-én kapott. 1909-től a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1920-tól rendes tagja. 1915-ben a Szent István Akadémia alapító tagja volt. 1926-ban a Kisfaludy Társaság tagjai közé lépett.
	Rogács Ferenc (Csendlak, 1880. július 29. – Pécs, 1961. február 20.) Rkat. pap, pécsi püspök 1903-ban szentelték pappá a szombathelyi egyházmegye szolgálatára. Rövid ideig gróf Batthyány Zsigmond családjánál volt nevelő, majd 1904-től püspöki szertartó és szentszéki jegyző. 1907. szeptember 5-től a szombathelyi szeminárium lelki igazgatójaként szolgált. 1912. augusztus 1-jén püspöki irodaigazgatóvá nevezték ki. Ugyanebben az évben alapította Szombathelyen a Katolikus Sajtóhölgybizottságot. 1920-tól 1931-ig a Katolikus Férfiliga alapító elnöke. 1921. június 29-től székesegyházi kanonok, 1926-tól pápói perjel, 1928-tól pápai prelátus. 1948-ban a frígiai Sebaste címzetes püspökévé és Pécsi koadjutor (utódlási joggal felruházott segéd-) püspökké nevezték ki. Az egyházmegyét – Virág Ferenc püspök halála után – 1958-ban vette át megyéspüspökként.
	Rott Nándor (Ferdinánd) Rudolf (Potštát, 1869. december 23. – Veszprém, 1939. március 3.) Rkat. pap, veszprémi püspök. A római Német-Magyar Kollégium növendéke, 1896-ban szentelték pappá az esztergomi egyházmegye szolgálatára. 1897-től az esztergomi szeminárium prefektusa és teológia tanára. 1902 és 1908 között az Augustineum spirituális, 1908. november 14-étől esztergomi kanonok, 1909. március 17-étől a Keresztény Szeretet Országos Gyermekvédő Műve országos igazgatója. 1911. október 26-ától a Központi Papnevelő Intézet rektora, s a középiskolai hitoktatók érseki főbiztosa. IV. Károly 1917. május 16-án nevezte ki veszprémi püspöknek, melyet a pápa július 12-én megerősített. 1923-ban és 1929-ben egyházmegyei zsinatot tartott, fölállította a kisszemináriumot és bővítette a szemináriumot.

	Rotta, Angelo (Milano, 1872. augusztus 9. – Vatikán, 1965. február 1.) Olasz rkat. pap, címzetes thébai érsek, budapesti apostoli nuncius 1930–1945 között. 1895-ben szentelték pappá. Teológiai tanár volt Mantovában, majd Milánóban. 1904-től a római lombard kollégium rektora volt, ezzel egy időben az Index Kongregáció tagja, kanonok. 1922-ben thébai címzetes érsekké és közép-amerikai apostoli internunciussá nevezték ki. 1925-től törökországi apostoli delegátusként szolgált Isztambulban. 1930-1945 között Budapesten apostoli nuncius. A II. világháború alatt több tízezer menlevelet bocsátott ki, számos üldözöttet mentett. Budapest ostroma alatt szolgálati helyén maradt. 1945-ben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság megfosztotta diplomáciai jogaitól, így kénytelen volt elhagyni az országot. Ezután a Vatikánban szolgált, többek között a Keresztény Egység Titkárságának tagjaként.
	Rózsavölgyi László (Nagylók, 1919. március. 15. – Budapest, 1987. augusztus 2.) Rkat. pap., esztergomi egyházmegyei lelkipásztor, titokban felszentelt, de püspöki mandátumát soha nem használt püspök. 1942-ben szentelték pappá, az esztergomi egyházmegye szolgálatára. Több helyen segédlelkész volt, közben a Regnum Marianum mozgalom tagjaként ifjúságpasztorációval foglalkozott. 1957-ben rövid időre letartóztatták, majd 1961-ben az első Regnum-per IV. rendű vádlottjaként 3 év 10 hónap börtönre ítélték. 1963-ban szabadult, majd 1964-ben újra letartóztatták, ahonnan 1968-ban szabadult. Egyházi beosztást csak 1981-ben kaphatott újra. 1960-ban – titkos pápai bulla alapján – un. alvó püspöknek szentelték fel, de püspöki jogait nem gyakorolhatta egészen addig, amíg erre Vatikántól egyenes utasítást nem kap. Püspökszentelésének érvényességét a Szentszék elfogadta, neve a magyar püspökök között szerepel.
	Samassa József (Aranyosmarót, 1828. szeptember 30. – Eger, 1912. augusztus 20.) Rkat. pap, egyházjogi doktor, bíboros, érsek, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, országgyűlési képviselő. 1852-ben szentelték pappá az esztergomi egyházmegye szolgálatára. Papszentelése után a nagyszombati főgimnázium óklasszikus nyelvek (latin és görög) tanára, 1854-ben a pesti Központi Papnevelő Intézet tanulmányi felügyelőjévé nevezték ki. 1859-ben Esztergomban teológiai, 1861. április 14-én pesti egyetemi hittanár lett. 1869-től vallás- és közoktatási miniszteri osztálytanácsos. 1869-től dunaföldvári címzetes apát és esztergomi kanonok. 1871. január 1-jén szepesi püspökké nevezték ki, IX. Piusz pápa június 26-án erősítette meg. 1873-tól egri érsek. 1873. augusztus 29-én belső titkos tanácsos, 1888-ban pedig pápai trónálló és prelátus lett. 1905-ben bíborossá kreálták.

	Schioppa, Lorenzo (Nápoly, 1871. november 10. – Róma, 1935. április 23.) rkat. pap, címzetes püspök, diplomata. 1912-től állt a Szentszék szolgálatában. 1912-től Münchenben nunciatúriai titkár, illetve ügyhallgató. 1920-ban mocissusi címzetes püspökké, valamint magyarországi apostoli nunciussá nevezték ki. 1925-től haláláig Hollandiában internuncius.
	Serédi Jusztinián OSB (Deáki, 1884. április 24. – Esztergom, 1945. március 29.) rkat. pap, bencés szerzetes, bíboros, esztergomi érsek, hercegprímás, az Oxfordi Egyetem díszdoktora, az MTA tiszteletbeli tagja. Születési neve: Szapucsek György 1901-ben lépett a pannonhalmi bencés rend tagjai közé, 1908-ban szentelték pappá. Rómában szerzett egyházi jogi doktorátust. 1904-től a Szentszék szolgálatába került, az 1918. május 19-én életbe léptetett Egyházi Törvénykönyv (Codex Iuris Canonici) kidolgozására fölállított bizottság tagjaként. 1918-ban tábori lelkész volt Esztergomban. 1919-től 1927-ig Rómában teljesített szolgálatot, mint a magyar bencés rend képviselője, a vatikáni magyar követség kánonjogi tanácsnoka, majd a magyar egyházmegyék ügyvivője. XI. Piusz pápa 1927. november 30-án Serédit – a magyar állami szervek ellenkezése ellenére – kinevezte esztergomi érseknek és egyúttal beiktatta a bíborosok testületébe. Az új érsek december 19-én kapta meg a bíborosi kalapot, 1928. január 8-án pedig a pápa a Sixtus-kápolnában püspökké szentelte. Esztergomi érseki szolgálatát haláláig ellátta, cukorbetegség szövődményeiben halt meg 1945. márciusában.
	Simor János (Székesfehérvár, 1813. augusztus 23. vagy 1813. augusztus 26. – Esztergom, 1891. január 23.) rkat. pap, kanonok, győri püspök, majd esztergomi érsek, bíboros, hercegprímás, a Magyar Királyi Szent István-rend nagykeresztjének tulajdonosa. 1836-ban szentelték pappá az esztergomi egyházmegye szolgálatára. 1841-ben teológiai doktorátust szerzett. 1842-től bajnai plébános, 1846-tól az esztergomi szeminárium tanára. 1847-től érseki helynök, érseki titkár. 1851-ben a birodalmi kormány oktatásügyi minisztériumának osztálytanácsosa, majd miniszteri tanácsosa lett. 1851-től székesfehérvári kanonokká és széplaki apáttá nevezték ki. 1857-ben nevezték ki győri megyéspüspöknek. 1867-ben lett esztergomi érsek, s ebben a feladatkörében ő koronázta meg Ferenc Józsefet. 1873-ban bíborossá kreálták.

	Spinola, Giulio Genova, 1612. május 13. – Róma, 1691. március 11.) rkat. pap, bíboros, apostoli nuncius 1658-ban szentelték püspökké, apostoli nuncius volt a Nápolyi Királyságban 1658-1665 között, majd az Osztrák Császárságban 1665-1667 között. 1666-ban titokban bíborossá kreálták, mely kinevezést 1667-ben hoztak nyilvánosságra. 1670-től Nepi e Sutri püspöke, érseki rangban, majd 1677-1690 között Lucca püspöke, szintén érseki rangban.
	Szunyogh Xavér Ferenc OSB (Tereske, 1895. május 13. – Pannonhalma, 1980. október 7.) Rkat. pap, bencés szerzetes, teológus, pedagógiai doktor, műfordító 1913-ban lépett be a bencés rendbe, 1918-ban tett ünnepélyes fogadalmat, s ugyanebben az évben szentelték pappá. 1919-ben a pozsonyi egyetemen bölcsészdoktorrá avatták. Számos helyen szolgált rendi megbízatásban, közben fordított. 1961-ben börtönbüntetésre ítélték. Egyes források szerint Rózsavölgyi Lászlóval egy időszakban titokban püspökké szentelték, de szentelését az egyház – eddig – nem fogadta el érvényesnek.
	Takács Bazil Vucskómező, Máramaros vm., 1879. október 27. – Pittsburgh, PA, USA, 1948. május 13. Papcsaládból származik, a gimnáziumot és a teológiát Ungváron végezte. 1902. december 2-án szentelte Firczák Gyula munkácsi püspök pappá. Lázon volt lelkész, majd központi szolgálatot látott el. Az USA-ba 1918 után vándorolt ki. Püspökké 1924. június 15-én szentelte Boldog Josaphat Joseph Kocylovskyj (Kotsylovsky) OSBM. Eredetileg New York, NY lett volna a székhelye, de az amerikai magyar görög katolikusok kérelmének, hogy Pittsburgh, PA-ban legyen a székhely, a Szentszék eleget tett. Neve felmerült a Hajdúdorogi Püspökség betöltésekor, de – főleg Czapik Gyula érsek negatív véleménye, valamint egyéb problémák miatt – ez megghiúsult. Sírja a Mount Saint Macrina Cemetery-ben, Uniontown, PA-ban van.

	Takács József (Szuhogy, 1911. június 14. – Budapest, 1982. január 17.) Rómában szentelték pappá 1936-ban, az egri egyházmegye szolgálatára, teológiai doktorátust, valamint a legjobb diáknak járó aranyérmes kitüntetést nyerte el. Hazatérése után rövid ideig segédlelkész volt Ózdon, majd az egri szeminárium prefektusa lett. 1942-től Bátor plébánosa, 1947-től esperes. 1949-től Törökszentmiklós plébánosa. 1950-től a Központi Hittudományi Akadémia dogmatika professzora, 1951-től tagja a Szent István Akadémiának. 1956. februárjában megvonták működési engedélyét, csak kisebb településeken működhetett plébánosként: 1956-tól Kácson, 1960-tól Kismánán, 1962-től Visontán, 1965-től Gyöngyöspatán, 1977-től haláláig: Adácson. 1947-től az Egyházmegyei Papi Szenátus tagja, 1975-től sajtószentpéteri címzetes prépost. . Egyes források szerint Rózsavölgyi Lászlóval egy időszakban titokban püspökké szentelték, de szentelését az egyház – eddig – nem fogadta el érvényesnek. Földi maradványait 2004-ben adácsi sírjából az egri főszékesegyház főpapi kriptájába helyezték át.
	Telekessy (Telekesi) István (Nagycsömöte (esetleg Kiscsömöte), 1633. augusztus 20. – Eger, 1715. március 3.) rkat. pap, püspök 1660-ban szentelték pappá Rómában. Hazatérte után Rozsnyón segédlelkész, majd 1662-től Hárskúton plébános, 1665-től Sárváron plébános. 1675-től kanonok. 1667-től pápóci prépost és püspökhelyettes. 1689. december 29-én csanádi püspökké nevezte ki a király, de mivel megyéjét a török tartotta megszállva, azt el sem foglalhatta; azért a király 1699. június 15-én egri püspökké és Heves megye főispánjává nevezte ki. Részt vett a Rákóczi-féle szabadságharcban, ezért XI. Kelemen pápa megfosztotta püspöki kiváltságaitól. 1711-ben helyezték vissza püspöki székébe.
	Teleki Géza, széki gróf (Budapest, 1911. november 27. – Mathias, West Virginia, USA, 1983. január 5.) geográfus, egyetemi tanár, politikus, tiszteletbeli főcserkész, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Édesapja Teleki Pál miniszterelnök volt. Egyetemi tanulmányait a bécsi és a zürichi egyetemen folytatta; Bécsben diplomázott, majd doktorált 1936-ban. 1944-ben a fegyverszüneti delegáció tagjaként Moszkvába utazott. Egyik aláírója a Molotovnak átadott előzetes fegyverszüneti feltételeknek. 1944. december 22-től az Ideiglenes Nemzeti Kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere lett, mely tisztségét 1945. július 26-ig töltötte be. 1945-1946 között a Magyar Cserkészszövetség elnöke. 1948-ban kivándorolt az USA-ba. Az emigrációs politikában nem vállalt szerepet, bár 1954–1956-ban részt vett a Magyar Nemzeti Bizottmányban. Gyógyíthatatlan betegsége miatt feleségével együtt öngyilkos lett.

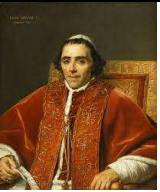
	Tomcsányi Lajos SJ (Pusztakovácsi, 1846. december 3. – Budapest, 1926. március 2.) jezsuita szerzetes, egyháztudós. A rendbe 1863-ban lépett be, 1879-ben szentelték pappá. 1898-tól haláláig Budapesten a Jézus Szíve-templomban és a Horánszky utcai Kongregációs Otthonban nagyszabású lelkipásztori munkát végzett, mint hitszónok. Írásaiban nemcsak az akkor uralkodó liberalizmus ellen szólt, hanem aktuális jogi kérdésekről, az egyház és az állam viszonyáról, és alaposan megvizsgálta az akkor égető problémát, a főkegyúri jogot.
---	---

	V. Kelemen pápa (Uzeste vagy Villandraut, 1264 – Roquemaure, 1314. április 20.) A katolikus egyház 195. pápája, 1305. június 5. és 1314. április 20. között. Születési neve: Bertrand de Goth Előkelő családból származott, bölcsészetet tanult Toulouse-ban, majd Orléans-ban és a kor legkiválóbb jogi egyetemén Bolognában tanult civil és kánoni jogot. 1295-ben Comminges püspökévé szentelték fel, 1299-től bordeauxi érsek. 1305-ben választották meg pápává, de soha nem járt Itáliában, székhelyét Avignonban rendezte be. Intézkedései közé tartozik a templomos lovagok rendjének feloszlatása.
---	--

	V. László király (Komárom, 1440. február 22. – Prága, 1457. november 23.) Ausztria hercege 1440-től, majd első főhercege 1453-tól, cseh király 1453-tól, valamint Magyarország királya 1444-től haláláig. Ragadványneve: Utószülött. Négy hónappal apja Habsburg Albert halála után született. Nagykorúként csak 1453-tól uralkodhatott, addig Hunyadi János kormányzott helyette. Uralkodását nagyban megnehezítette a Hunyadi és a Cillei család közötti viszály. V. László évszázadok óta az egyik legnegatívabb megítélésű magyar uralkodó a magyar köztudatban. Ennek oka abban keresendő, hogy V. László halála után Hunyadi Mátyás lépett trónra és az ő uralkodása alatt Thuróczi János krónikája a korábbi királyt és a Cillei-Garai családot negatív színben tüntette fel.
---	---

	Valfrè di Bonzo, Teodoro (Cavour, 1853. augusztus 21. – Róma, 1922. június 25.) érsek, bécsi apostoli nuncius 1916-1919 között. 1876-ban szentelték pappá Rómában, ahol teológiai, majd 1880-ban kánonjogi doktorátust szerzett. 1885-től Cuneo püspöke, 1895-től Como püspöke, majd 1905-től Vercelli érseke volt. 1916-tól trebizondi címzetes érsekként bécsi apostoli nuncius. 1919-ben bíborossá kreálták. 1920-tól a Vallási Kongregáció prefektusa volt.
---	--

	Várady Lipót Árpád (Temesvár, 1865. június 18. – Kalocsa, 1923. február 18.) katolikus pap, győri püspök, kalocsai érsek, teológiai doktor, egyházi író. 1888-ban szentelték pappá a csanádi egyházmegye szolgálatára. Felszentelése után prefektus a temesvári papneveldeben, 1890-től teológiai doktor, püspöki szertartó és szentszéki jegyző, 1891. július 1-jén püspöki titkár és a Szent István Társulat tudományos osztályának tagja, 1895-től pápai kamarás, 1897. január 7-én vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsos lett. 1899. október 2-án megkapta a csanádi székeskáptalanban levő Bonnaz-féle idősebb kanonokságot. 1902-ben szebenikói választott püspök, apátkanonok és miniszteri tanácsos lett. Megkapta a Ferenc József-rend csillagos középkeresztjét. 1911-ben nevezték ki győri püspöknek. 1914-től kalocsai érsek. 1919. június 24-én Szamuely Tibor népbiztos és az általa vezetett Lenin-fiúk betörték az érsekségre, ahol megkínózták, de ebből felépült.
	Vass János Lajos Florián, vajki (Eger, 1873. május 4. – Budapest, 1936. április 19.) Jogász, vallásügyi miniszter, Heves megye főispánja 1917. július 25. – 1918. március 6. között, Magyarország vallásügyi minisztere 1919. január 22. – március 21. között. A Horthy-korszakban ellenzéki országgyűlési képviselő volt.
	Vaszary Kolos Ferenc OSB (Keszthely, 1832. február 12. – Balatonfüred, 1915. szeptember 3.) bencés szerzetes, pannonhalmi főapát 1885–1891 között, 1891–1912 között esztergomi érsek, hercegprímás, 1893-tól bíboros, író. 1847-ben lépett be Pannonhalmán a bencés rendbe. 1856-ban szentelték pappá. 1856. május 26-án szentelték pappá. 1856 és 1861 között Pápan, 1861 és 1869 között Esztergomban tanított. 1869-től a győri bencés gimnázium igazgatója és a rendház főnöke volt. 1885-ben pannonhalmi főapátnak választották meg. 1891-től esztergomi érsek és hercegprímás, 1893-tól bíboros. 1912-ben lemondott érseki tisztségéről.
	Verseghi Nagy Elek (Kolozsvár, 1884. április 10. – Leányfalu, 1967. július 27.) jogász, diplomata, nagykövet 1905-ban szerzett jogi diplomát, ettől kezdve a Kereskedelmi Minisztérium szolgálatában állt. 1911-től különböző szolgálati helyeken külügyi szolgálatot látott el. 1926. március 25. és 1927. augusztus 21. között az Apostoli Szentszékhez delegált nagykövet volt. 1927-ben rendelkezési állományba került, majd nyugdíjazták. A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus Előkészítő Bizottságának világi elnöke volt 1937-től.

	VI. Pál pápa (Concesio, Brescia megye, 1897. szeptember 26. – Castel Gandolfo, 1978. augusztus 6.) A katolikus egyház 262. pápája, 1963. június 21. és 1978 augusztus 6. között uralkodott. Született: Giovanni Battista Enrico Antonio Maria Montini 1920-ban szentelték pappá, majd vatikáni szolgálatot látott el. 1937-től a bíboros államtitkár helyettese. 1938-ban Budapesten járt az eucharisztikus világkongresszuson. 1954-től Milano érseke. 1963-ban választották meg pápának, s folytatta elődjének XXIII. János pápának politikáját. Befejezte a II. Vatikáni Zsinatot. Nevéhez kötődik a keleti államok felé való nyitás, a kis lépések politikája. 2014-ben boldoggá, 2018-ban szentté avatták.
	VII. Piusz pápa (Cesena, 1742. augusztus 14. – Róma, 1823. augusztus 20.) A katolikus egyház 251. pápája, 1800. március 14. és 1823. augusztus 20. között uralkodott. Családi néven Luigi Barnaba Chiaramonti, gróf. 1758-ban lépett be a bencés rendbe, 1775-ben apát lett, majd Imola püspöke. 1804-ben császárrá kente fel Napóleont. 1809-ben Napoleon lényegében elraboltatta, a Savonában őriztette, 1814-ig. Intézkedései közé tartozik a jezsuita rend visszaállítása.
	VIII. Orbán pápa (Firenze, 1568. április 5. – Róma, 1644. július 29.) A katolikus egyház 235. pápája, 1623. augusztus 6. és 1644. július 29. között uralkodott. Születési nevén: Maffeo Barberini 1589-ben jogi diplomát szerzett. 1592-ben Fano apostoli kormányzója lett, majd apostoli protonotárius. 1601-ben pápai követ Franciaországban, majd 1604-ben Nazaret címzetes püspöke. 1604-től apostoli nuncius Franciaországban. 1606-ben kreálták bíborossá. 1608-tól Spoleto érseke lett. 1623-ban választották meg pápává, mely tisztséget haláláig betöltötte.
	Virág Ferenc (Bonyhád, 1869. augusztus 22. – Pécs, 1958. március 2.) Rkat. pap, pécsi püspök, felsőházi tag. Születési nevén: Blum Ferenc. 1892-ben szentelték pappá a pécsi egyházmegye szolgálatára. Felszentelése után Németbólyban segédlelkész, majd 1896-tól Szekszárdon gimnáziumi hittanár, 1897-től Pécs székese gyházi karkáplán, 1901-től szemináriumi spirituális. 1912-től Pakson, majd 1922-től Szekszárdon plébános. 1923-tól címzetes koronczói apát. 1926-ban nevezték ki püspöknek. Egyik legfontosabb intézkedése a Sarutlan Kármelita Nővérek letelepítése Pécsen.

	Vitéz János (Zredna, 1408 körül – Esztergom, 1472. augusztus 9.) Rkat. pap, bíboros, esztergomi érsek. A zágrábi egyházmegye szolgálatára szentelték fel, de pontosan nem ismert időpontban. 1433-tól a királyi irodában látott el szolgálatokat. Hunyadi László és Mátyás nevelője volt. 1445-ben, Hunyadi János javaslatára a pápa váradi püspöknek nevezte ki. Mátyás trónra lépése után kancellárjává nevezte ki és az ország ügyeire nagy befolyást engedett neki. 1465-ben lett esztergomi érsek. 1471-ben lett bíboros. Részt vett a Mátyás elleni összeesküvésben.
---	---

	Vörös János (Csabrendek, 1891. március 25. – Balatonfüred, 1968. július 23.) magyar katona, vezérezredes, vezérkari főnök, honvédelmi miniszter és a Vitézi rend tagja. 1911-ben lett zászlós a Monarchia közös hadseregében. 1941. május 1-jétől vezérőrnagy, a 2. gépkocsizó dandár parancsnoka lett. 1942-ben a Honvéd Vezérkari Főnökség hadműveleti csoportfőnöke, majd a Honvédelmi Minisztériumban anyagi csoportfőnök lett. 1943-tól altábornagy. A német megszállás napján 1944. március 19-én megbízhatóan németbarát megítélése alapján előléptették vezérezredesnek és Szombathelyi utódaként kinevezték a Honvéd Vezérkar főnökének. Részt vett a kiugrás előkészületeiben, de utasításait nagyrészt nem hajtották végre. 1944. október végén átszökött a szovjetekhez. 1944. december 22-étől 1945. november 15-éig az Ideiglenes Nemzeti Kormány honvédelmi minisztere, majd 1945. november 15-étől vezérkari főnök lett, mígnem 1946. szeptember 1-jén kérésére nyugdíjazták. 1949-ben letartóztatták, majd kémkedés vádjával életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélték, ahonnan 1956-ban szabadult.
---	--

	Werbőczy István (Verbőc, 1458 – Buda, 1541. október 13.) magyar jogtudós, királyi ítélőmester, királyi személynök, Magyarország nádora. Fő műve a Tripartitum (Hármaskönyv) megalkotása, mely a magyar jogrend egyik meghatározó műve.
---	--

	Winkler József (Nagyszentmihály, 1905. október 19. vagy 1905. október 29. – Szombathely, 1981. január 30.) rkat. pap, teológiai doktor, szombathelyi segédpüspök 1930-ban szentelték pappá Rómában. 1931-ben szerzett teológiai doktorátust. 1933-tól Jákon segédlelkész, majd plébános. 1934-től Budapesten a Szent Imre Kollégium, majd 1937-től a szombathelyi szeminárium prefektusa, 1945-től spirituális. 1952-től Győrben teológiai tanár. 1956-tól Szombathelyen, a Szent Erzsébet plébánián segédlelkész. 1959-ben dadimai címzetes püspökké és szombathelyi segédpüspökké nevezték ki, de felszentelését csak 1964. október 28-án engedélyezték.
---	---

	XII. Piusz pápa (Róma, 1876. március 2. – Castel Gandolfo, 1958. október 9.) A katolikus egyház 260. pápája, 1939. március 2 és 1958. október 9. között uralkodott. Születési nevén: Eugenio Maria Giuseppe Giovanni Pacelli 1899-ben szentelték pappá, majd teológiai és jogtudományi doktorátust szerzett. 1901-től a Szentszék szolgálatába került. 1917-től Müncheni apostoli nuncius és püspök lett. 1925-ben a nunciaturát áthelyezte Berlinbe. 1929-től bíboros, 1930-tól államtitkár. 1938. május 25. és 30. között Budapesten képviselte a pápát a 34. Eucharisztikus világkongresszuson. 1939-ben választották meg pápának. Uralkodása idején zajlott le a 2. világháború, amely miatt sok vád érte.
	XIII. Kelemen pápa (Velece, 1693. március 7. – Róma, 1769. február 2.) A katolikus egyház 248. pápája, aki 1758. július 16. és 1769. február 2. között uralkodott. Eredeti nevén: Carlo della Torre di Rezzonico 1743-ban lett padovai püspök. 1758-ban választották meg pápává. Mária Terézia kérésére engedélyezte az apostoli királyi cím használatát.
	XIV. Benedek pápa (Bologna, 1675. március 31. – Róma, 1758. május 3.) A katolikus egyház 247. pápája, aki 1740. augusztus 17. és 1758. május 3. között uralkodott. Eredeti nevén: Prospero Lorenzo Lambertini Már 19 évesen teológiai doktor és egyházjogász lett. 1724-ben nevezték ki püspöknek. 1727 és 1731 között Ancona és Numana érseke, 1728-tól bíboros. 1731 és 1753 között Bologna érseke. Tudományos munkája kiemelkedőnek tekinthető, igyekezett tevékenységében az alattvalói boldogságát, és Isten dicsőségét keresni.
	XXIII. János pápa (Sotto il Monte, 1881. november 25. – Róma, 1963. június 3.) A katolikus egyház 261. pápája, aki 1958. október 28 és 1963. június 3. között uralkodott. Születési nevén: Angelo Giuseppe Roncalli 1904-ben szentelték pappá, ezután a bergamói püspök magántitkára lett, valamint a szemináriumban egyháztörténelmet, hitvédelmet, valamint ókeresztény irodalomtörténetet tanított. Az első világháború idején kórházlelkész volt. 1921-től a Hitterjesztési Kongregációnál teljesített szolgálatot, valamint a Lateráni Egyetemen patrológiát tanított. 1925-től érsek, valamint apostoli vizitátor Bulgáriában. 1934-től Görögországban és Törökországban pápai delegátus. 1953-tól bíboros. 1958-ban választották meg pápának. Összehívta a II. Vatikáni Zsinatot. 2000-ben boldoggá, 2014-ben szentté avatták.

	Zadravecz (Uzdóczy-Zadravecz) István (Csáktornya, 1884. június 20. – Zsámbék, 1965. november 13.) Rkat. pap, ferences szerzetes, tábori püspök Tizennégy éves korában lépett be a ferences közösségbe. 1907-ben Rómában szentelték pappá. Dogmatikából és szónoklattanból szerzett doktorátust. Hazatérése után rendi szolgálatot látott el Baján, Gyöngyösön, majd Szegeden. Horthy kormányzó felkérésére Csernoch János hercegprímás Zadravecz Istvánt felterjesztette Rómánál tábori püspöki kinevezésére, egyben felkérte őt a magyar tábori püspökség megszervezésére. 1920-ban nevezték ki tábori püspöknek, majd 1925-ben a frankhamisítási botrány miatt lemondott hivataláról. Ezután számos pasztorációs utat végzett, többek között két alkalommal Észak-Amerikában is. 1951-ben kitelepítették, 1955-től a zsámbéki plébánián élt, Budapestről kitiltva, mely kitiltást nem vett figyelembe, s rendszeresen bejárt a fővárosba, ahol is több, mint 30 olyan kispapot szentelt fel, akiket a szemináriumokból eltávolítottak.
	Zichy Gyula Aladár János, gróf zicsi és vasonkeői dr. (Nagyláng, 1871. november 7. – Kalocsa, 1942. május 20.) magyar római katolikus pap, pécsi püspök, kalocsai érsek, valóságos belső titkos tanácsos, pápai trónálló, a magyar országgyűlés felsőházi tagja, Bács-Bodrog vármegye örökös főispánja. 1895-ben szentelték pappá, a székesfehérvári egyházmegye szolgálatára. 1896-tól budakeszin segédlelkész, majd 1897-től Rómában tanul. 1900-ban teológiai doktorátust szerzett, és pápai kamarás lett. 1905-ben nevezték ki pécsi püspökké. 1923-tól – a pécsi szék megtartása mellett – kalocsai apostoli adminisztrátor, majd 1925-től kalocsai érsek és pécsi apostoli adminisztrátor. 1901 és 1918 között tagja a főrendiháznak, 1927 – 1942 között a felsőháznak.

2. számú melléklet: Az egyszerű megállapodásról szóló államtitkári feljegyzés

Pietro Gasparri bíboros államtitkár feljegyzése Verseghi Nagy Elek vatikáni magyar követ részére. Vatikán, 1927. május 10. Gépirat, fogalmazvány autográf javításokkal S.RR.SS., AA.EE.SS., Ungheria, 1927, pos. 25. fasc. 28, ff. 33r–34v. alleg. 338 DAL VATICANO 10 Maggio 1927

A dokumentumot eredetiben közli: Ickx, Johan: A pápai államtitkárság második szekciójának történeti levéltárában őrzött dokumentumok jelentősége a magyar egyházi történelemírás számára, in.: Fejérdy András (szerk.): Magyarország és a Szentszék diplomáciai kapcsolatai 1920-2015., Balassi Intézet – METEM, 2015. 53-60.

A dokumentumból az államtitkár által törölt részeket áthúzással, a kézzel történt (autográf) betoldásokat dőlt betűvel jelzem.

A dokumentum Gasparri bíboros utasításai alapján készült fogalmazvány, melyet az államtitkár saját kézzel módosított. Ennek végső változatát adták át 1927. május 10-én Verseghi Nagy Eleknek a Szentszékhez akkreditált magyar követnek.

A dokumentum utolsó bekezdése nem került bele a végleges dokumentumba, az kvázi belső feljegyzésnek minősül.

A dokumentum magyar fordítása nem hivatalos fordítás, az saját munkám.

alleg. 3
DAL VATICANO, 10 Maggio 1927

N° 1467/27

DA CITARSI NELLA RISPOSTA

Eccellenza,

Ciò che Vostra Eccellenza mi disse nell'ultima udienza, mi sorprese; io sarei dolente che le mie parole scambiate sia con Vostra Eccellenza in conversazioni anteriori, sia poi con Sua Eccellenza il Signor Dr. K. Conte Klebelsberg, Ministro della Pubblica Istruzione in Ungheria, fossero state fraintese.

Ciò che io dissi può riassumersi nei seguenti punti:

I
1° - Se si tratta della nomina del Vescovo Castrense:

2° La Scelta del Candidato spetta alla Santa Sede, sola competente per giudicare della idoneità di un soggetto ad esercitare le funzioni proprie di un Vescovo.

3° Ciò non esclude che prima che la scelta sia fatta dalla Santa Sede, un membro del Governo possa avere col Rappresentante pontificio una conversazione confidenziale e segreta, ed in essa esporre ciò che ritiene necessario ed utile a sapersi in proposito ed in questa occasione indicare anche, se così vuole, i soggetti che al Governo sembrerebbero più idonei al disimpegno di tale ufficio, riservata però alla Santa Sede la libera

N. proced. 31/41

A Sua Eccellenza
IL SIGNOR DOTT. ALESSIO NAGY DE VERSEGH
Inviato Straordinario e Ministro Plenipoten-
ziario di Ungheria presso la Santa Sede

1467/27

scelta sia tra i soggetti indicati, sia fuori di essi.

3° *La Santa Sede eleggerà un soggetto fuori di quelli che sono*
4) ~~Se la scelta della Santa Sede si porterà fuori dei soggetti in~~

dicati, prima della nomina il Governo sarà interrogato se contro

la medesima ha ragioni in contrario; ed il Governo potrà esporre

non solo ragioni politiche o morali, *ma anche ragioni* ^{particolari}

per un Vescovo castrense, per esempio se la persona scelta è in-

visa, per motivi personali al Capo di Stato Maggiore, di cui il

Vescovo castrense deve godere la fiducia, riservato però alla San-

ta Sede il controllo e l'apprezzamento delle opposte ragioni.

4) *Se la scelta della Santa Sede si porterà sopra uno dei soggetti*
indicati già dal Governo, basterà una semplice comunicazione del-
la scelta fatta. II

5) Se si tratta di nominare il Vescovo ^{2°} ~~di~~ una diocesi va-
cante:

(a) La scelta del candidato appartiene alla Santa Sede per la ra-
gione indicata poc' anzi.

anche
2° ~~Cio neppure~~ in questo caso ~~esclude~~ ^{non} un membro del Governo,
prima che la scelta sia fatta dalla Santa Sede, ^{può} ~~potrà~~ avere, come
sopra, col Rappresentante pontificio una conversazione segreta e
confidenziale, ed in essa esporre i bisogni particolari della dio-

cesi ed anche indicare i soggetti che al Governo sembrerebbero idonei, riservata però sempre alla Santa Sede la libera scelta del candidato.

3^a) Se questa scelta cade sopra un soggetto fuori di quelli che furono indicati, la Santa Sede interrogherà il Governo se contro la persona scelta ha ragioni in contrario di ordine politico.

4^a) Oltre le ragioni di ordine politico il Governo può anche comunicare alla Santa Sede ragioni in contrario di ordine privato, gravi e forse non conosciute, per esempio se al Governo risulti che il candidato ha al presente od ha avuto in passato una condotta irregolare, se è gravato di debiti che non potrà mai pagare colle risorse sue personali, se non ha le doti personali richieste dalla particolare condizione della diocesi, etc. riservata, come sopra, alla Santa Sede il controllo e l'apprezzamento di simili ragioni.

5^a) Se invece la scelta della Santa Sede cade sopra un soggetto indicato già dal Governo, basterà anche qui una semplice comunicazione.

~~Art. IV~~ IV

Il Governo ungherese ha manifestato più volte alla Santa Sede il desiderio di riavere l'antico privilegio di presenta-

III

Se il Governo vuole avere la convergenza confidenziale - ~~espresso~~ ^{perché} della quale è parola nei n. I, II, questo dovrà aver luogo entro un breve tempo dalla vacanza, ~~dell'ufficio di vacante~~ ^{cioè entro il termine di due mesi; trascorso il quale, la Santa Sede procederà senz'altro alla scelta, senza l'interrogazione della quale ai n. I, 3° e n. II, 3°}

sione, ~~dei nuovi Vescovi (e così pure del Vescovo castrense)~~, ma
io ho sempre ripetuto che la Santa Sede non concede più simile
privilegio ai Governi che non l'hanno, poichè la esperienza ha
dimostrato che ego per la incompetenza del potere civile in
materie finitit sempre per aver danno alla Chiesa e perciò anche
alla nazione, suppone anche buone intenzioni nel Governo

L'accomodamento con il Papato

Tutto ciò io ho detto in detto rapporto, meno ~~con~~ il diffetto
nel ~~partito~~ n. 222, nel che per altro non vi può essere difficoltà. Però
a causa dei dubbi sollevati dall' E. V., è meglio che l'affare
della provincia della Bosnia di alta Bosnia sia trattato dal Monarca
in Budapest, al quale sarà rinviata la presente Nota, che anche
V. E. vorrà conservare in Archivio

Ungheria
25

Excellenciás Uram,

Meglepett, amit Excellenciád az utolsó audiencián mondott; sajnálom, hogy szavaimat mind az előző beszélgetések során excellenciáddal, mind később őexcellenciájával Dr. Klebelsberg gróf úrral, Magyarország oktatási miniszterével félreértették. Az általam elmondottak a következő pontokban foglalhatók össze:

I.

1-A katonai (Castrense) püspök kinevezésével kapcsolatban:

1. A jelölt kinevezése a Szentszék feladata, mint egyetlen kompetens a püspöki jogosultság megítélésében, abban a tekintetben, hogy ki alkalmas rá.
2. Ez nem zárja ki, hogy mielőtt a választást a Szentszék meghozza, a Kormány egy tagja ne tarthatna meg egy bizalmas és titkos megbeszélést a pápai képviselővel, és abban fejt ki, hogy mit tart szükségesnek vagy hasznosnak tudni róla és benne ~~ez alkalomból~~, ha kívánja, jelölje meg azokat a személyeket is, amelyek a kormánynak alkalmasabbnak tűnnének ennek a hivatalnak a betöltésére, meghagyva a Szentszék szabad választásának a jogát mind a témák, mind a jelölt tekintetében.
3. ~~Amennyiben a Szentszék választása kívül esik a megjelölt személyeken~~ *Ha a Szentszék választása kívül esik az azokon, akik eddig voltak, a Kormány meg lesz kérdezve, megkérdezi a Kormányt*, ha önmagával szemben ellentétes érvei volnának; és a Kormány kifejtheti nem csak politikai és erkölcsi érveit, *ha vannak*, de azokat is amelyek *legalább kérdéssé különösen* tesznek egy katonai püspököt, például, ha a kiválasztott személyt a kabinetfőnök személyes okokból nem kedveli, akinek azonban, mint a katonai püspök élvezni kell a bizalmát, meghagyva azonban a Szentszék felügyeletét és az ellentétes véleményének jogait.
4. Amennyiben ~~a Szentszék felhoz egy~~, a *Szent Szék kiválaszt* a Kormány által már korábban megjelölt személyt, elegendő lesz egy egyszerű kommunikáció a választásáról.

II.

2. Ha egy megüresedett egyházmegye(ke) püspökének kinevezéséről van szó:

1. A jelölt kiválasztása a fent jelzett okból a Szentszékre tartozik.
2. Ettől még ~~ebben az esetben sem az is~~ zárja ki lehetséges, hogy a Kormány egy tagja, még mielőtt Szentszék megtenné a választását, a fent említettek értelmében eszközölhet egy bizalmas és titkos tárgyalást a pápai képviselővel, ahol megosztja vele, az egyházmegye kiemelt igényeit és megjelöli azokat a személyeket is, amelyek a Kormány számára különösen alkalmasak, mindig meghagyva azonban a jelölt szabad kiválasztását a Szentszék részéről.
3. Ha ez a választás a megjelöltektől eltérő személyre esik, a Szentszék meghallgatja a Kormányt, ha politikailag ellenkező okai vannak a kiválasztott személlyel szemben.

4. A politikai természetű ellenérveken felül a kormány közölheti a Szentszékkel magán természetű, súlyos és talán nem ismert ellenérveit is, például amennyiben a Kormány bizonyítja, hogy a jelölt jelenleg, vagy a múltban szabálytalan magatartást tanúsított; ha olyan adósságok terhelik, amelyeket soha nem lesz képes saját személyes erőforrásaiból kifizetni, nem rendelkezik az egyházmegye által elvárt, az adott körülmények között *megkívánt személyes tulajdonságokkal* stb., mint fentebb, a hasonló okok ellenőrzése és értékelése a Szentszéknek van fenntartva.

5 Ha ehelyett a Szentszék választása a kormány által már megjelölt személyre esik, még itt is elég egy egyszerű kommunikáció.

III.

Amennyiben a Kormány eszközölni kíván egy bizalmas - ~~privát~~ titkos tárgyalást az I, II pontokról, annak az üresedést követő rövid időn belül meg kell történnie, a ~~püspöki hivatalban~~, vagyis 2 hónapon belül, mely idő alatt a Szentszék minden bizonnyal folytatja a választást, nyitva hagyva az I. 3 és a II.3-as pontokat.

IV.

3. = A magyar Kormány több alkalommal is kinyilvánította már a Szentszék felé ama kívánságát, hogy visszaszerezze az ~~új püspökök (és így a katonai püspök)~~ a bemutatás ősi kiváltságát, de én mindig megismételtem, hogy a Szentszék többé nem támogat olyan kiváltságot, mellyel a Kormányok nem rendelkeznek, minthogy a tapasztalat azt mutatja, *hogy a polgári hatalom hozzá nem értése miatt ez mindig az egyházra nézve káros és így a nemzetre nézve is, a kormány feltételezett jó szándéka ellenére is.*

IV

A kormánnyal történő tárgyalás

Mindaz, amit korábban már elmondtam, kivéve a III. szám rendelkezése, amelyen azonban nem lehet nehézség. Azonban, az E[lek Nagy].V[erseghi]. által felvetett kétségek miatt, jobb ha az székesfehérvári egyházmegye ellátásának ügyével a budapesti nuncius foglalkozik, akinek ezt a feljegyzést továbbítják, aki szintén V[ershegi Nagy]. E[lek]. meg akarja őrizni az archívumban.

3. számú melléklet: Püspöki kinevezések az egyszerű megállapodás alkalmazása idején

Év	Püspökség	A Magyar Katolikus Püspöki Kar (MKPK) jelöltjei	A magyar kormány jelöltje(i)	Kinevezett püspök
1929	tábori püspökség	nincs adat	Folba János Hász István	Hász István
1933	Győr	<i>Breyer István</i> Drahos János Tóth Tihamér	Hász István Bedy Vince Madarász István Wéber Pál	<i>Breyer István</i>
1937-1939	Hajdúdorog	nincs adat	Dudás Miklós Takács Bazil	Dudás Miklós
1938-1939	Veszprém (koadjutor segédpüspök)	nincs adat	Madarász István Hamvas Endre Tóth Tihamér Apor Vilmos	Tóth Tihamér
1939	Veszprém (megyéspüspök)	Czapik Gyula Kriston Endre Apor Vilmos	Czapik Gyula Apor Vilmos Kriston Endre	Czapik Gyula
1939	Szombathely	Grósz József Kriston Endre Apor Vilmos	Grósz József Luttor Ferenc Apor Vilmos	Grósz József
1939	Kassa	Madarász István Meszlényi Zoltán Kriston Endre	Madarász István Meszlényi Zoltán	Madarász István
1939	Rozsnyó	Bubnics Mihály Sipos István	Bubnics Mihály Sipos István	Bubnics Mihály
1940-1941	Győr	Luttor Ferenc Rogács Ferenc Meszlényi Zoltán	Luttor Ferenc Kriston Endre <i>Apor Vilmos</i> Iványi János Rogács Ferenc Meszlényi Zoltán	<i>Apor Vilmos</i>
1941-1942	Szatmár	nincs adat	Luttor Ferenc Subik Károly Pakocs Károly Schriffert Béla	Scheffler János
1942	Vác	Ibrányi Ferenc	Luttor Ferenc	Pétery József
1942	Kalocsa	Glattfelder Gyula Grósz József Meszlényi Zoltán	Glattfelder Gyula Kriston Endre Grósz József	Glattfelder Gyula
1943	Kalocsa	nincs adat	Czapik Gyula <i>Grósz József</i> Meszlényi Zoltán	<i>Grósz József</i>
1943	Eger	nincs adat	Kriston Endre <i>Czapik Gyula</i> Kelemen Krizosztom OSB	<i>Czapik Gyula</i>

Év	Püspökség	A Magyar Katolikus Püspöki Kar (MKPK) jelöltjei	A magyar kormány jelöltje(i)	Kinevezett püspök
1944	Veszprém	Meszlényi Zoltán Hamvas Endre	<i>Eredetileg:</i> Kovács Sándor Mátrai Gyula <i>Véglegesen:</i> Hamvas Endre Meszlényi Zoltán	Mindszenty József
1944	Szombathely	Kovács Sándor Hamvas Endre Mátrai Gyula	<i>Eredetileg:</i> Hamvas Endre Meszlényi Zoltán <i>Véglegesen:</i> Kovács Sándor Mátrai Gyula	Kovács Sándor
1944	Csanád	Kovács Sándor	nincs adat	Hamvas Endre
1945	Esztergom	nincs adat	Bánáss László Márton Áron Grösz József Czapik Gyula <i>Mindszenty József</i>	<i>Mindszenty József</i>
1945	Veszprém	nincs adat	Bánáss László	Bánáss László (mint apostoli kormányzó, majd 1946 püspök)
1945	Győr	nincs adat	nincs adat	Papp József Kálmán
1949	Veszprém	nincs adat	nincs adat	Badalik Bertalan OP

Az adatok forrása:

- Csíky Balázs: Serédi Jusztinián javaslata a magyar püspökök jelölésének új eljárására 1937-ben., in.: Fejérdy András (szerk.): Magyarország és a Szentszék diplomáciai kapcsolatai 1920-2015., Balassi Intézet – METEM, 2015., 137-138.
- Balogh Margit: Mindszenty József esztergomi érseki kinevezése, in: <http://www.vasiszemle.hu/2015/05/balogh.htm> (2023. január 2.)
- Fejérdy András: Bánáss László veszprémi püspök az egyház és az állam közötti megegyezésért (1944-1949), in.: http://www.epa.hu/03300/03328/00028/pdf/EPA03328_szazadok_2018_04_809-840.pdf (2023. január 2.)

A fenti táblázatban vastagon szedtem azon püspökök nevét, akiket a három „fél”, a Magyar Katolikus Püspöki Kar, a magyar állam és az Apostoli Szentszék közös elhatározását követően nevezett ki a pápa, dőlt betűvel, amikor a pápai elhatározáshoz csak az egyik fél (MKPK vagy a magyar állam) elképzelése csatlakozott, s szürke alappal emeltem ki, azt az esetet, amikor a Szentszék a magyar javaslatot teljesen figyelmen kívül hagyta.

Az bizonyítható, hogy Mindszenty József esztergomi kinevezéséhez készült javaslat, de a források szerint a döntés már az előtt megszületett, hogy ez a javaslat Vatikánba kikerkezett volna, Bánáss László esetében pedig ez a metódus erősen feltételezhető. Papp József Kálmán és Badalik Bertalan OP esetében egyeztetésről nincsen semmiféle adatunk, különösen amiatt, mivel ekkorra már a Szentszék az egyszerű megállapodást semmisnek tekintette.

4 . számú melléklet: Az 1964-es magyar–szentszéki részleges megállapodás

I sottoscritti Incaricati della Santa Sede e del Governo Ungherese hanno consegnato nell'annesso Protocollo i risultati delle trattative da loro condotte in precedenza in nome delle due Parti, e precisamente

- a Budapest, dal 7 al 9 maggio 1963
- a Roma, dal 1 al 5 ottobre 1963
- a Budapest, dal 14 al 23 marzo 1964
- a Roma, dal 9 al 14 giugno 1964.

I due Incaricati, in nome dei rispettivi Mandanti e da questi debitamente autorizzati come ne fanno fede i documenti vicendevolmente scambiati, dichiarano che le due Parti:

1.) Si impegnano a dare piena e fedele esecuzione, a partire dalla data della firma del presente Atto, alle intese contenute nei NN. I e relativo allegato, III e XI,2 con il relativo Allegato del Protocollo, concernenti:

- a) le nomine vescovili
- b) il giuramento di fedeltà alla Repubblica Popolare Ungherese e alla sua Costituzione
- c) il Pontificio Istituto Ecclesiastico Ungherese in Roma;

2.) Considerano vincolanti nei riguardi l'una dell'altra – nella misura e nella forma che risultano dal testo – le assicurazioni e gli impegni rispettivamente enunciati in merito agli altri argomenti che formano oggetto del Protocollo: su questi argomenti – come pure su altre questioni di comune interesse per le quali ciò apparirà opportuno – le due Parti si dichiarano pronte a proseguire anche in futuro gli scambi di vedute, nell'intento di giungere, possibilmente, ad intese più complete e concrete.

L'annesso Protocollo non è destinato ad essere reso pubblico nel suo testo. Le due Parti hanno convenuto di dare notizia della firma del documento a mezzo di un comunicato parallelo, con testo previamente concordato, da diramare contemporaneamente alla pubblicità.

In fede di c[h]e gli Incaricati della Santa Sede e del Governo Ungherese hanno proceduto alla firma del presente Atto e dell'annesso Protocollo, munendolo dei rispettivi sigilli.

Budapest, 15 settembre 1964

Il plenipotenziario della Santa Sede

PROTOCOLLO

I.

Provviste di diocesi e nomine vescovili

La Santa Sede ha ricordato che, per i motivi ben noti, non può riconoscere validità alcuna a disposizioni civili che, senza essere state con Essa concordate, pongano in qualsiasi modo limitazioni o condizioni alla piena libertà rivendicata dalla Chiesa Cattolica, in forza della sua divina costituzione, in tutte le nomine ecclesiastiche e particolarmente nelle provviste delle diocesi. Tale posizione di principio, che ha applicazioni e portata generali, viene dalla Santa Sede esplicitamente confermata per quel che riguarda le disposizioni contenute a questo proposito nel Decreto-legge della Repubblica Popolare Ungherese N. 22, del 1957.

Il Governo Ungherese sottolinea che i suoi organi del potere di Stato non esercitano i diritti del patronato supremo esercitati dai capi dello Stato Ungherese nel corso dei secoli, ingerendosi profondamente nella vita della Chiesa cattolica. Ma allo scopo di garantire gli interessi dello Stato per far valere la sovranità statale, non intende in nessun modo abrogare o modificare il Decreto-legge della Repubblica Popolare Ungherese N. 22, del 1957.

Stanti queste opposte ed inconciliabili posizioni, le due Parti hanno cercato una soluzione de facto che, lasciando intatto il problema sul piano giuridico e dei principi, consenta di superare praticamente, in qualche modo, le difficoltà esistenti per poter giungere alla nomina di nuovi Vescovi per le diocesi d'Ungheria. A tale scopo le due Parti hanno approvato la

“Intesa tra la Santa Sede ed il Governo ungherese circa le nomine vescovili” (riservata) riportata nell'Allegato N. 1 al presente Protocollo.

Per l'esecuzione di quanto è in essa previsto, la Santa Sede iniva in questa stessa data al Presidente (f. f.)[27] della Conferenza dei Vescovi ungheresi opportune istruzioni nel senso convenuto.

II.

Situazione personale di alcuni Vescovi

La Santa Sede – rinviando ad un separato esame il particolarissimo problema dell'arcidiocesi di Esztergom, e dopo aver confermato le sue posizioni di principio circa le disposizioni statali

relative al consenso governativo richiesto per l'assunzione e l'esercizio di uffici canonici da parte degli ecclesiastici nominati dalla legittima autorità della Chiesa – ha ripetutamente insistito perchè sia fatto cessare l' "impedimento" statale che, a titolo differente, colpisce gli Eccellentissimi Monsignori József Pétery, Bertalan Badalik, János Bard ed i Vescovi eletti Monsignori József Winkler e Gellért Bellon.

La posizione del Governo ungherese è stata così riassunta: "Il Governo non intende consentire che i Monsignori József Pétery e Bertalan Badalik facciano ritorno al governo delle loro diocesi. Neanche nei riguardi dei Vescovi titolari János Bard e Mihály Endrey il Governo intende dare il proprio consenso per la loro nomina a Vescovi residenziali, ma è disposto eventualmente – nel corso di future trattative – a prendere in considerazione la concessione del consenso necessario per la loro nomina a Vescovi Ausiliari. Quanto al sacerdote cattolico József Winkler – mantenendo la posizione di principio del Consiglio Presidenziale della Repubblica Popolare Ungherese riguardo alle nomine irregolari –, si potrebbe trattare perchè eventualmente ottenga il consenso statale per la nomina ad Ausiliare. La posizione nei riguardi del sacerdote Gellért Bellon non è mutata."

La Santa Sede non può esimersi dall'esprimere nuovamente il suo rammarico per il fatto che nessuna soluzione sia stato possibile raggiungere per quel che riguarda la situazione degli Ecc.mi Monsignori Pétery e Badalik e la questione di Mons. Bellon. La Santa Sede spera che ciò sia possibile in seguito.

III.

Giuramento di fedeltà alla Repubblica Popolare Ungherese e alla sua Costituzione

Dopo che la Santa Sede ha confermato la sua posizione nella questione, nel senso che Essa non si opporrà a che gli ecclesiastici cattolici ungheresi possano prestare il giuramento di fedeltà richiesto dalla legge dello Stato, a condizione tuttavia che tale prestazione avvenga con la clausola "sicut decet Episcopum, vel sacerdotem", le due Parti sono venute nella seguente intesa pratica:

1.) Il Presidente (f.f.) della Conferenza dei Vescovi ungheresi indirizzerà al Governo (Presidente dell'Ufficio statale per gli affari di culto) una lettera di questo tenore:

"Con riferimento ai contatti verbali avuti con Vostra Eccellenza e allo scopo di evitare dubbi o perplessità nella questione del giuramento di fedeltà alla Repubblica Popolare Ungherese ed alla sua Costituzione, che anche gli ecclesiastici cattolici dell'Ungheria sono tenuti a prestare in forza delle leggi civili del Paese, ho l'onore di precisare, nella mia qualità di f.f. di Presidente della Conferenza episcopale ungherese, e con preghiera che il Governo voglia prenderne nota ufficialmente, che tale giuramento, nella formula attualmente in vigore, è da intendersi prestato dagli appartenenti al clero cattolico con la consueta clausola »sicut decet Episcopum, vel sacerdotem«. Tengo a far rilevare che ciò non costituisce una novità od una particolarità valevole per la sola Ungheria o per determinati Paesi. È infatti norma generale e tradizionale nella Chiesa cattolica che gli ecclesiastici ad Essa appartenenti non prestino

giuramento o promessa di fedeltà a Poteri od a leggi civili se non con la clausola sopra indicata o con altra analoga.”

2.) Il Presidente dell’Ufficio statale per gli affari di culto darà risposta alla lettera del Presidente (f.f.) della Conferenza dei Vescovi ungheresi con la seguente lettera: “Accuso ricevuta della lettera che Ella in veste di Presidente (f.f.) della Conferenza dei Vescovi ungheresi mi ha indirizzata col testo seguente: (Qui segue la citazione testuale della lettera ricevuta)

Il testo del giuramento dei Vescovi e sacerdoti che esercitano funzioni in Ungheria, analogamente agli altri cittadini ungheresi è il seguente:

»Én esküszöm, hogy a Magyar Népköztársasághoz, annak népéhez és Alkotmányához hű leszek, az Alkotmányt és az alkotmányos jogszabályokat megtartom; az állam[i] hivatalos titkot megőrzöm; hivatásom körében a nép érdekeinek szolgálatával járok el és minden igyekezettel azon leszek, hogy működésemmel a Magyar Népköztársaság megerősödését és fejlődését előmozdítsam.«

Prendo ufficialmente atto che le persone appartenenti al clero cattolico, nel prestare – con la formula attualmente in vigore – il giuramento di fedeltà alla Repubblica Popolare Ungherese e alla sua Costituzione intendono farlo »sicut decet Episcopum vel sacerdotem« (come conviene ad un Vescovo o ad un sacerdote).

3.) Il Presidente (f.f.) della Conferenza dei Vescovi ungheresi porterà a conoscenza degli Ordinari tale scambio di lettere, con preghiera di darne opportuna notizia al proprio clero.

Il Governo ne darà, analogamente, comunicazione agli organi statali corrispondenti e lo renderà pubblico ufficialmente nei modi d’uso.

IV.

A. Commissari ministeriali

La Santa Sede ha dichiarato:

“Il controllo esercitato tramite i commissari ministeriali è assolutamente inaccettabile da parte della Santa Sede. Si tratta di una difficoltà veramente grave: se il Governo volesse continuare a mantenere i commissari nelle Curie diocesane, qualsiasi accordo sarebbe impossibile. Si tratta in primo luogo di questione di principio, di indipendenza rivendicata dalla Chiesa in forza della sua stessa natura e costituzione.

La Santa Sede chiede pertanto che il commissario ministeriale venga ritirato dovunque, e, naturalmente, che non venga più ripristinato”.

Il Governo Ungherese ha fatto presente:

“Lo Stato ha in vista una buona collaborazione con gli Ordinari della Chiesa cattolica e ritiene ogni controllo necessario soltanto sino a quel punto e in quella misura in cui è costretto a esercitarlo. Ne fa testimonianza il ritiro progressivo dei commissari ministeriali da tutte le Curie diocesane, comprese – ultimamente – quelle di Alba Reale e di Hajdudorog.

Anche su questo punto il Governo intende promuovere lo sviluppo di buone relazioni con la Chiesa cattolica. Per l'avvenire il Governo non intende mettere in pratica il principio di poter delegare un commissario ministeriale, sperando che la S. Sede farà del suo meglio perchè da parte degli Ordinari e del clero cattolico siano evitati atteggiamenti od attività che possano spingere il Governo Ungherese a recedere in qualche caso da tale suo intento.

Nel prender atto di quanto precede, la Santa Sede ha tenuto a riconfermare la inaccettabilità di principio dell'istituto dei commissari ministeriali, sottolineando la importanza fondamentale della questione per la Chiesa, e rilevando che un eventuale ripristino di commissari significherebbe venire a creare di nuovo un gravissimo problema nelle relazioni fra lo Stato e la Chiesa.

B. Libertà del governo diocesano

La Santa Sede ha inoltre rilevato:

“È necessario che i Vescovi siano di fatto liberi nel governo delle loro diocesi, particolarmente per quel che riguarda la nomina dei sacerdoti ad uffici od incarichi ecclesiastici (nelle Curie, nelle parrocchie, nel Seminario) o la loro rimozione. A tale proposito è da chiarire la questione del consenso che la legge civile riserva allo Stato in queste nomine ecclesiastiche. La Santa Sede, mentre rinnova tutte le sue ben note riserve circa la detta legge sul piano giuridico, ritiene indispensabile che siano, almeno sul piano pratico, stabiliti i seguenti principi:

- a) il rifiuto od il ritiro del consenso statale siano motivati;
- b) siano precisati chiaramente i criteri legali in base ai quali lo Stato intende rifiutare o ritirare il proprio consenso, affinché anche i Vescovi abbiano, almeno, dei punti sicuri di riferimento”.

A tali richieste il Governo ha così risposto: “Riguardo alla libertà del governo diocesano la situazione giuridica dev'essere lasciata intatta, quanto al diritto ecclesiastico delle nomine e al diritto statale del consenso. Lo Stato non intende esercitare un diritto di nomina, neanche di

fatto. Nel nostro Paese, esiste però una prassi formata da parecchi anni, che la legge N. 22 del 1957 ha codificato. L'esperienza dimostra che una disputa a proposito della legittimità del consenso suole farsi quando manca la fiducia ed i rapporti sono cattivi. Lo Stato non ha mai chiesto che una nomina fosse motivata da parte della Chiesa. Il consenso statale per la nomina di persone ecclesiastiche si dà sempre sulla base di uno scambio di vedute. Nella maggioranza dei casi, il Vescovo e l'organo statale rispettivamente accettano mutualmente gli argomenti legali, e i Vescovi considerano già in precedenza se la persona sia adatta alla nomina. Il giudizio sulla qualità ecclesiastica è affare del Vescovo, il quale non può prescindere; ma egli deve anche prendere in considerazione che non vi siano obiezioni politiche. Quanto alle esigenze statali riguardo ai sacerdoti, non sono affatto oscure e non creano una situazione incerta. Attenersi alla Costituzione della Repubblica Popolare Ungherese, alle leggi ed ai decreti dello Stato ungherese ed all'accordo fra la Chiesa cattolica e lo Stato ungherese: questo è il minimo che è impegnativo per i sacerdoti cattolici, come per i cittadini ungheresi. Non si possono stabilire norme particolari per il clero. La Santa Sede si riferisce ai canoni, i quali precisano i doveri e i diritti degli ecclesiastici dal punto di vista della Chiesa. Allo stesso modo le leggi statali e l'accordo fra la Chiesa e lo Stato definiscono, dal punto di vista civile, i diritti e i doveri dei sacerdoti."

N. B. Per quel che riguarda l' "accordo fra la Chiesa cattolica e lo Stato ungherese" ricordato dal Governo – e precisamente il documento firmato il 30 agosto 1950 dagli allora Arcivescovo di Kalocsa, in nome dell'Episcopato, e Ministro dei Culti e dell'Istruzione pubblica, per il Governo ungherese – la Santa Sede ha reiterato le sue riserve di principio, in quanto, per la costituzione della Chiesa cattolica, solo la Santa Sede è competente a concludere accordi con gli Stati in materie ecclesiastiche. L'Episcopato ha trovato tale soluzione in via di fatto.

C. Comunicazione fra Ordinari e Santa Sede

La Santa Sede ha fatto presente la necessità che tali comunicazioni possano svolgersi liberamente e senza limitazioni, sempre nell'ordine delle questioni religiose ed ecclesiastiche. Essa ha osservato inoltre: "Alla normalizzazione della situazione, anche nei rapporti fra Episcopato e Governo, e da ritenere che gioverebbe se la Santa Sede potesse inviare un suo rappresentante ufficioso in Ungheria (qualcuno cioè che, in una posizione intermedia fra il rappresentante ufficiale e il visitatore apostolico, potrebbe avere contatti riservati col Governo e con i Vescovi, procurare alla Santa Sede conoscenze più esatte sulla reale situazione religiosa, condurre le investigazioni canoniche sul conto dei candidati vescovili, ecc.)".

Il Governo ungherese ha risposto: "Non c'è alcuna difficoltà a che il contatto fra la Santa Sede e i Vescovi migliori a misura che migliorano le condizioni e i rapporti fra lo Stato e la Chiesa. Nel periodo presente il soggiorno in Ungheria di un visitatore diminuirebbe, ad avviso del Governo, la possibilità del miglioramento ulteriore delle condizioni favorevoli".

V. Sacerdoti e religiosi incarcerati o sospesi

La Santa Sede ha manifestato il suo particolarissimo, cordiale interessamento anche per la situazione degli ecclesiastici ungheresi imprigionati e sospesi dal loro ufficio per disposizione statale. Essa si è richiamata alle informazioni avute, secondo cui il numero dei sacerdoti che non possono esercitare le funzioni sacerdotali – dei quali alcuni ancora in carcere – si aggirerebbe sui mille.

La Santa Sede esprime nuovamente il voto vivissimo e la speranza che ogni caso relativo a sacerdoti detenuti o sospesi possa essere favorevolmente risolto al più presto.

Infine Essa non può tralasciare di manifestare il suo vivo rammarico anche per la situazione dei sacerdoti appartenenti ad Ordini o Congregazioni religiose e non compresi nelle precedenti categorie, i quali sono privi del “consenso governativo” per l’esercizio delle funzioni sacerdotali pubbliche.

Il Governo ungherese ha fornito in proposito le seguenti informazioni:

“Noi comprendiamo nella categoria dei sacerdoti sospesi, quelli che per motivi politici, morali od economici sono venuti in contrasto con la legge e perciò sono stati sospesi dai loro Vescovi. Il loro numero ammonta a circa una ventina. In carcere potrebbero esservene due o tre. Sulla base delle proposte degli Ordinari, è in corso una indagine continuata; e quando per una certa persona le condizioni sono maturate – come avvenne per i sacerdoti amnistiati – essa può riprendere la sua funzione sacerdotale. Le Autorità ecclesiastiche competenti dovrebbero fare tutto il possibile in futuro affinché da parte di ecclesiastici si eviti di violare le leggi. Ciò influirebbe favorevolmente anche per la situazione dei sacerdoti incarcerati e sospesi. Il numero menzionato dalla Santa Sede potrebbe essere esatto, se si comprendono anche i sacerdoti e i religiosi in pensione. I sacerdoti in pensione possono essere occupati senza difficoltà, se c’è bisogno, dagli Ordinari per aiutare. I membri degli Ordini religiosi sciolti possono celebrare messe private, ma la loro funzione sacerdotale pubblica non è permessa. Alcune volte abbiamo dato il nostro consenso – sulla base di giudizio individuale – a che ex-religiosi funzionino come sacerdoti secolari.”

VI.

Seminari

La Santa Sede ha chiesto informazioni ed assicurazioni concrete sui punti seguenti:

- 1.) Numero dei Seminari filosofico-teologici esistenti, e possibilità per la Chiesa di averne altri, al bisogno;
- 2.) Dipendenza della direzione dei Seminari e della loro vita dalla Gerarchia;
- 3.) Libertà della Gerarchia nella scelta e nella rimozione dei superiori, direttori spirituali, insegnanti ed altro personale addetto ai Seminari;

4.) Esclusiva competenza dei rispettivi Vescovi quanto all'ammissione o al rinvio degli alunni, e specialmente quanto alla loro promozione agli Ordini Sacri;

5.) Esclusiva competenza dell'Autorità ecclesiastica nei programmi di studio, e nella scelta dei libri di testo per i Seminari.

Il Governo ungherese ha dichiarato:

“In Ungheria funzionano sei Seminari ed una Accademia Teologica, che rispondono completamente alle esigenze della ricostituzione dei quadri sacerdotali.

I Seminari e l'Accademia Teologica dipendono dall'Episcopato ungherese, cioè dagli Ordinari. Nella scelta e nella rimozione degli insegnanti e quanto all'ammissione o al rinvio degli alunni, competenti sono i Vescovi legali. La composizione dei programmi di studio e la scelta dei libri di testo per i Seminari sono effettuate dalle Autorità ecclesiastiche competenti. Lo Stato non interviene nella vita dei Seminari, ma anche qui, come su ogni altro terreno, vuole assicurare l'osservanza delle leggi dello Stato.”

VII.

Ordini e Congregazioni religiose

La Santa Sede ha chiesto che siano revocate le misure restrittive che hanno colpito gli Ordini e le Congregazioni religiose maschili e femminili in Ungheria, o che almeno sia reso possibile a qualche altro Istituto religioso – oltre ai 3 maschili ed a quello femminile al presente ammessi, ciascuno con la direzione di due scuole medie – di svolgere nel Paese l'attività ad essi propria.

Il Governo ungherese ha risposto:

“Il punto di vista negativo manifestato in occasione della prima richiesta rivoltagli in tal senso dalla Santa Sede rimane inalterato. La restaurazione degli Ordini religiosi non è possibile. Da parte del Governo si tratta di un caso definitivamente chiuso.”

La Santa Sede, nonostante questa risposta, ha mantenuto la sua richiesta e vuole sperare che sia possibile riprendere in esame, nel futuro, questo problema – che è per la Chiesa di grandissima importanza – sia per quel che riguarda il numero degli Ordini o Congregazioni religiose ammesse, sia quanto al numero delle loro opere e dei loro membri.

VIII. Insegnamento religioso nelle scuole

1.) La Santa Sede, riferendosi al decreto statale N. 21 del 1957 sull'insegnamento religioso nelle scuole, ha sottolineato la necessità d'una efficace vigilanza e tutela perché effettivamente i genitori cattolici possano far uso liberamente del diritto di iscrivere i figli a tale insegnamento.

Il Governo ungherese ha risposto:

“I decreti statali relativi all’insegnamento religioso garantiscono, nello spirito della Costituzione, la libertà delle pratiche religiose; nessuno può essere costretto all’esercizio del culto o alla sua rinneazione.

La legge dell’insegnamento religioso fa parte della libertà di coscienza e religiosa garantita dalla Costituzione, ed anche su questo terreno ad ognuno è assicurata la possibilità di ricorrere ai mezzi legali contro eventuali torti. In ogni caso i competenti organi periferici statali ed ecclesiastici riceveranno, anche in futuro, istruzioni adeguate per sempre meglio garantire il rispetto delle leggi e dei decreti relativi.”

2.) La Santa Sede ha chiesto poi se venga considerata come minaccia, ai sensi del paragrafo I punto 2 b) del citato decreto N. 21 del 1957, una predica od una circolare ecclesiastica, nelle quali si ricordi ai genitori cattolici l’obbligo di assicurare l’istruzione religiosa ai propri figli, ammonendo come sia colpa grave non adempiere tale dovere, oppure si annunci che i genitori i quali non iscrivano i figli ai corsi di religione non saranno ammessi ai santi Sacramenti.

Il Governo ungherese ha precisato:

“Si qualifica come ostile nel suo atteggiamento, ai sensi del decreto, il sacerdote che abusasse delle possibilità legali e della sua autorità sacerdotale. Tutti i sacerdoti sono liberi di esortare alla vita religiosa, all’ insegnamento religioso, ma non sono liberi di porre in ridicolo, svergognare o anzi minacciare nessuno.”

3.) In risposta ad una domanda della Santa Sede, infine, il Governo ungherese ha dichiarato: „Nello spirito degli accordi fra la Chiesa cattolica e lo Stato il clero, oltre all’istruzione religiosa nella scuola, ha possibilità e modo, nei quadri legali, di insegnare liberamente nelle chiese i dogmi religiosi, specialmente nella catechesi e nelle occasioni tradizionali come la preparazione alla Prima Comunione, alla Cresima e al matrimonio”.

IX. Libertà nell’esercizio del sacro ministero

La Santa Sede ha fatto presente la necessità che questa libertà sia effettiva e veramente completa. In particolare ha chiesto concrete assicurazioni sui punti seguenti:

1.) possibilità per il clero cattolico di provvedere liberamente e senza impedimenti od ostacoli alla esposizione ed alla difesa della dottrina cattolica, nel campo del dogma e della morale, non solo con la predicazione, ma anche a mezzo della stampa;

2.) possibilità per la Chiesa cattolica di provvedere senza impedimenti od ostacoli, legali o di fatto, alla costruzione di nuove chiese o cappelle, con relative case per il clero e gli uffici parrocchiali, dove i Vescovi lo giudichino necessario od opportuno per una conveniente cura delle anime;

3.) possibilità per il clero cattolico di esercitare il proprio ministero spirituale negli ospedali od altri luoghi di cura, e negli stabilimenti di detenzione e di pena.”

Il Governo ungherese ha risposto:

“Il clero cattolico ha completa libertà nell’esercizio del suo ministero senza impedimenti nè limitazioni. Quanto ai punti concreti indicati dalla Santa Sede, la posizione ben nota del Governo ed i fatti possono essere portati a conoscenza della Santa Sede: La costruzione di nuove chiese rientra nella natura della Chiesa, e non è mai stata contestata da parte dello Stato. Anzi, nel corso dei quasi due decenni passati, la Chiesa ha ricevuto dallo Stato molti aiuti di questo genere. Consideriamo l’attività della stampa cattolica come parte della libera funzione della Chiesa. Il Governo da parte sua non desidera creare difficoltà neanche per il futuro. Riguardo al ministero spirituale da esercitarsi negli ospedali e negli stabilimenti di detenzione e di pena abbiamo già rilevato che negli ospedali, se è necessario, la possibilità esiste; quanto ai luoghi di detenzione prenderemo in esame la situazione”.

X. Attività civile del clero

Nei Pro-Memoria relativi agli incontri di Roma (1–5 ottobre 1963) e di Budapest (14–23 marzo 1964) sono stati riassunti i punti di vista scambiati fra gli Incaricati della Santa Sede e del Governo ungherese su questo argomento.

Se ne riportano qui i testi per fissare la posizione – sino a questo momento – delle due Parti sull’argomento.

1.) Dal Pro-Memoria sugli incontri di Roma (1–5/10/63)

L’Incaricato della Santa Sede:

“Per la Santa Sede non è accettabile una distinzione fra i preti »della pace« e altri che quasi non siano sacerdoti di pace: di quella pace, per intenderci, di cui tratta ad esempio l’Enciclica di Papa Giovanni XXIII »Pacem in terris«. Tutti i sacerdoti hanno il dovere di essere assertori e difensori della pace in tale senso genuinamente cristiano.

D’altra parte, qualsiasi movimento ed iniziativa, che non resti sotto il controllo e la guida della competente autorità diocesana o tenda a sottrarre il sacerdote alla disciplina ecclesiastica, desta sempre legittima preoccupazione nella Santa Sede.

La Santa Sede è d’accordo che il clero collabori per la affermazione degli ideali, che sono profondamente cristiani, del vero progresso – anche civile, sociale ed economico – della popolazione, come pure per la causa della giusta pace e della sincera concordia fra i popoli; però, occorre che il clero e le organizzazioni del clero dirette a tali scopi restino sempre sotto

la responsabilità e la guida dell' Episcopato dell'intera Nazione, e del Vescovo rispettivo nelle singole diocesi.

Anche in questo campo vale l'affermazione di principio »nihil sine Episcopo«».

L'Incaricato del Governo ungherese:

“Risulta dalla politica del Governo ungherese che sostiene ogni movimento progressista. Sostiene anche i movimenti per la pace del clero e li sosterrà anche in futuro. Questi movimenti hanno fatto grandi sforzi nell'operare dei buoni rapporti fra lo Stato e le chiese. Per questo meritano stima. Contro ogni attacco difenderemo anche per l'avvenire questi movimenti. Consideriamo tali attacchi come passi non amichevoli. Al movimento partecipa la maggioranza del clero e dei Vescovi cattolici. Il principio che tutti i sacerdoti dovrebbero essere sacerdoti di pace non si realizza perchè non tutto il clero è identicamente per la causa della pace. Questa è una situazione obiettiva che anche la Santa Sede deve prendere in considerazione.”

2. Dal Pro-Memoria sugli incontri di Budapest (14–23/3/64)

“L'Incaricato della Santa Sede:

Ha confermato e sottolineato quanto è detto nel Pro-Memoria dei colloqui di Roma circa il presente punto. Egli desiderava mettere in luce che la Santa Sede è animata dalle migliori disposizioni anche nei riguardi dei sacerdoti aderenti al 'movimento della pace', ma che:

1.) non può ammettere l'esistenza di un movimento di ecclesiastici che, dopo essere sorto in funzione di contrasto con la legittima autorità episcopale, agisce sovrapponendosi e cercando di imporsi alla Gerarchia;

2.) non può ammettere che il clero cattolico – specialmente in una situazione come quella ungherese dove vi è tanto bisogno che i sacerdoti si dedichino con ogni impegno alla cura delle anime, all'insegnamento della religione, alla formazione cristiana dei fedeli – si dia invece a compiti ed attività di natura politica;

3.) non è ammissibile che gruppi di sacerdoti tentino di esercitare influsso determinante anche in campo squisitamente ecclesiastico, indipendentemente o talvolta in contrasto con la legittima autorità diocesana, ad esempio nella provvista di uffici, benefici o incarichi ecclesiastici”.

“L'Incaricato del Governo Ungherese: Ha confermato la sua posizione che nella Repubblica Popolare Ungherese tutti i cittadini, compresi i sacerdoti, hanno diritto di partecipare alla vita politica democratica. Ma il Governo non permette che dei cittadini svolgano una attività politica ostile. Da parte della Santa Sede è stata sinora mossa obiezione soltanto contro la

attività politica a sostegno della democrazia ungherese e non contro l'attività dei sacerdoti ostili a questa.

Ha messo poi, in rilievo e confermato la posizione di principio circa il movimento dei sacerdoti ungheresi per la pace, già rilevata in precedenza. Ha accennato che la definizione di sacerdote della pace non proviene dallo Stato ungherese, ma, come conseguenza, fra l'altro, del precedente atteggiamento della Santa Sede, è una qualifica usata in primo luogo, in senso peggiorativo, dall'emigrazione sacerdotale. Comprendiamo lo sforzo della Santa Sede perché l'unità gerarchica sia fatta valere, ma è da considerare anche il fatto che ciò è possibile ed utile, soltanto se non è in contrasto con l'idea dell'unità nazionale ungherese. Certi membri della Gerarchia non siano ostili verso lo Stato ungherese, sostengano le questioni vitali della patria e dell'umanità: in questo caso, possono essere uniti con la maggioranza dei sacerdoti e dei fedeli. Nè adesso, nè prima non fu mai desiderato da nessuno che la Chiesa cattolica si separi dalla Santa Sede. Abbiamo rispettato e rispettiamo, per esempio, anche il funzionamento della Chiesa cattolica greca. L'unità gerarchica dipende dall'atteggiamento politico dei Vescovi, e perciò anche la scelta dei Vescovi futuri è di grande importanza.

Quanto all'osservazione dell'Incaricato della Santa Sede che la Santa Sede cerca di risolvere gli affari riguardanti i suoi sacerdoti sempre con amore e comprensione, bisogna accennare ai provvedimenti del Card. Mindszenty e pontifici del 1956–1957. Questi provvedimenti condannatori sono stati diretti contro l'ordine legale della Repubblica Popolare Ungherese e contro quei sacerdoti, che, in conformità con il loro giuramento statale, hanno sostenuto la politica del Governo svolta nell'interesse del benessere pubblico e della pace.

Infine l'Incaricato del Governo ha considerato necessario di dare una informazione consona alla verità sul programma e la costituzione dell'Opus pacis e del movimento sacerdotale della pace, che per nulla devia dal programma di pace sviluppato nella Enciclica 'Pacem in terris' di Papa Giovanni XXIII."

"L'Incaricato della Santa Sede: Ha tenuto a far rilevare che i provvedimenti della Santa Sede, ricordati dall'Incaricato del Governo, erano diretti esclusivamente al ristabilimento e alla tutela della disciplina ecclesiastica e non avevano alcun intento di carattere politico."

XI. Clero ungherese emigrato, Pontificio Istituto Ecclesiastico Ungherese in Roma

1.) Il Governo Ungherese ha fatto presente la necessità che la Santa Sede si impegni a che i membri dell'emigrazione sacerdotale ungherese che svolgono una attività ostile verso la Repubblica Popolare Ungherese non ottengano funzioni che diano possibilità di ingerirsi negli affari della Chiesa in Ungheria.

Il Governo Ungherese si riserva di tenere informata la Santa Sede anche per l'avvenire, nell'interesse dello svolgimento imperturbato delle attività della Chiesa Cattolica in Ungheria, sulle sue osservazioni riguardo all'attività delle istituzioni e persone sottoposte alla direzione della Santa Sede e all'attività dell'emigrazione sacerdotale.

La Santa Sede si è dichiarata disposta, nell'intento di evitare difficoltà e contrasti, a tenere conto del desiderio del Governo che non siano conferite ad ecclesiastici dell'emigrazione ungherese i quali svolgessero una attività ostile nei riguardi della Repubblica Popolare Ungherese, funzioni le quali comportino possibilità di intervenire negli affari ecclesiastici in Ungheria. Ciò va inteso, naturalmente, soltanto di funzioni conferite dalla Santa Sede, e di possibilità di intervento ufficiale, connesso con le funzioni medesime. La Santa Sede, poi, mentre è disposta a ricevere le osservazioni che il Governo ritiene di farle pervenire nel senso sopra indicato, si riserva a sua volta di far pervenire al Governo le proprie osservazioni riguardo allo svolgimento delle attività della Chiesa Cattolica in Ungheria.

L' Incaricato del Governo ha espresso la sua speranza che in futuro la Santa Sede aiuti anche in questo punto: che l'emigrazione sacerdotale ungherese ostile non disturbi, neanche da altre funzioni, la collaborazione fra la Chiesa e lo Stato in Ungheria.

2.) Nell'intento di assicurare per il futuro la vita e il regolare funzionamento del Pontificio Istituto Ecclesiastico Ungherese in Roma, conformemente alle sue originarie finalità, le due Parti sono addivenute alla

"Intesa fra la Santa Sede e il Governo Ungherese circa il Pontificio Istituto Ecclesiastico Ungherese in Roma" riportata nell'Allegato N. 2. al presente Protocollo.

XII. Situazione del. Crd. Mindszenty

La Santa Sede ha comunicato: "E' stata attentamente esaminata la richiesta di garanzie da darsi dalla Santa Sede per il caso che l'Emo[33] Cardinal Mindszenty debba lasciare il suolo ungherese, quale è stata presentata dall'Incaricato del Governo ungherese nel corso degli ultimi incontri di Budapest (marzo 1964).

Tutto considerato, la Santa Sede non stima di essere in condizione di assumere per ora un simile impegno; e, anche per quel che riguarda il futuro, è d'avviso che talune delle condizioni poste dal Governo debbano essere sottoposte a nuova discussione."

Il Governo Ungherese ha dichiarato: "Prendiamo nota che la Santa Sede per ora non è in condizione di assumere le garanzie complete richieste e rimesse da noi in iscritto nel corso delle trattative di Budapest." Prendendo conoscenza della posizione riassuntiva dell'Incaricato della Santa Sede riguardo al Pro-Memoria sulle Trattative di Budapest, l'Incaricato del Governo Ungherese mette in rilievo di nuovo: "Riferendosi ai punti di vista svolti in dettaglio nel corso delle trattative di Budapest, il Governo Ungherese tiene a che, per il caso che il Cardinal Mindszenty lasci l'Ungheria, la Santa Sede dia garanzie complete in iscritto; non accetta che riguardo alla condanna del Card. Mindszenty sia fatta una dichiarazione; inoltre non aderisce a ciò che il Card. Mindszenty conservi il suo titolo di Primate-Arcivescovo."

Gli Incaricati della Santa Sede e del Governo Ungherese, nel firmare il presente Protocollo, dichiarano che come originale va considerato – per le dichiarazioni dell’Incaricato della Santa Sede – il testo in lingua italiana, e – per quelle dell’Incaricato del Governo Ungherese – il testo in lingua ungherese; per le parti in comune si considera originale il testo nell’una e nell’altra lingua.

Budapest, 15 settembre 1964

Il plenipotenziario della Santa Sede
M. Agostino Casaroli

A L L E G A T O N. 1.

Intesa fra la Santa Sede e il Governo della Repubblica Popolare Ungherese circa la nomina vescovili

(riservata)

Punti-base per stabilire un sistema pratico, che – salve le ben note riserve della Santa Sede nei riguardi delle leggi civili le quali richiedono un previo consenso statale per le nomine vescovili e senza che il fatto costituisca riconoscimento di diritti o possa essere invocato come precedente; e salve d’altra parte le leggi dello Stato Ungherese – consenta di superare in qualche modo le difficoltà che ostacolano le provviste vescovili in Ungheria, dato il contrasto esistente tra disposizioni canoniche e disposizioni civili:

- 1.) La Santa Sede è disposta a prendere in esame i candidati proposti dalla Conferenza episcopale come idonei all’ufficio vescovile e per la provvista in corso, e per i quali risulti al Presidente della Conferenza stessa che il Governo non ha fondati motivi di opposizione;
- 2.) per quel che riguarda gli altri candidati, non compresi nella lista sopra indicata, la Santa Sede vedrà di procurarsi analoga sicurezza o direttamente (a mezzo di contatti strettamente confidenziali ed in via di fatto con il Governo) o a mezzo del Presidente della Conferenza episcopale;
- 3.) su tutti i candidati la Santa Sede sarà libera, naturalmente, di compiere le consuete investigazioni canoniche;
- 4.) una volta effettuata la scelta del candidato, la Santa Sede comunicherà la designazione all’eletto, e questi a sua volta la renderà nota al Presidente della Conferenza episcopale. La Santa Sede, prima di procedere alla pubblicazione della nomina, attenderà una risposta.

ALLEGATO N. 2.

Intesa fra la Santa Sede e il Governo della Repubblica Popolare Ungherese circa il Pontificio Istituto Ecclesiastico Ungherese in Roma

1.) La Santa Sede e il Governo della Repubblica Popolare Ungherese ritengono desiderabile il funzionamento regolare del Pontificio Istituto Ecclesiastico Ungherese nel quadro dell'Istituto Ungherese di Roma (Collegium Hungaricum), allo scopo di accogliere di nuovo, dalle diocesi di Ungheria, alunni di cittadinanza ungherese scelti secondo il punto N. 4, per compiere studi superiori.

2.) Il Pontificio Istituto Ecclesiastico Ungherese, eretto come una sezione speciale dell'Istituto Ungherese di Roma (già Regia Accademia Ungherese), si reggerà anche per il futuro sulle Costituzioni originarie, approvate dalla Santa Sede col Decreto della S. C. dei Seminari e delle Università degli Studi n. 1120/38/15 in data 8 giugno 1939 e col successivo del 16 luglio 1940, salvo eventuali modifiche che fossero in futuro apportate di comune accordo. Quanto in tali Costituzioni è detto del Ministero del Culto e della Pubblica Istruzione va riferito all'Ufficio governativo ora competente.

3.) La nomina del Rettore verrà fatta a norma delle citate Costituzioni, previa approvazione del Governo. Il Rettore e gli altri dirigenti del Pontificio Istituto Ecclesiastico debbono possedere la cittadinanza ungherese.

4.) Il Pontificio Istituto Ecclesiastico potrà accogliere come alunni soltanto sacerdoti di cittadinanza ungherese e appartenenti alle diocesi di Ungheria, scelti dal rispettivo Ordinario, di intesa col Presidente della Conferenza Episcopale e con osservanza delle norme civili relative al soggiorno di cittadini all'estero. La perdita della cittadinanza ungherese comporta l'allontanamento dal Pontificio Istituto Ecclesiastico.

5.) I membri del Pontificio Istituto Ecclesiastico, oltre che alla disciplina ecclesiastica e al regolamento proprio del Pontificio Istituto Ecclesiastico medesimo, sono soggetti, conformemente alle Costituzioni, anche alle norme generali dell'Istituto Ungherese di Roma, e, come tutti i cittadini ungheresi, alle leggi dello Stato.

6.) Il Governo della Repubblica Popolare Ungherese assicura al Pontificio Istituto Ecclesiastico, nel quadro dell'Istituto Ungherese di Roma, l'uso esclusivo dei locali attualmente da esso adibiti nella sede dell'Istituto Ungherese di Roma, e, a carico del bilancio di quest'ultimo, provvede alla manutenzione dei locali suddetti comprese le spese di riscaldamento e illuminazione. Il Governo assicura altresì, nel quadro della sovvenzione statale all'Episcopato ungherese, un contributo per lo stipendio del Rettore e per il mantenimento degli alunni: rimanendo inteso che ciascuna delle diocesi ungheresi avrà il diritto di inviare un alunno.

7.) A norma delle Costituzioni, il Rettore del Pontificio Istituto Ecclesiastico è tenuto a fare, alla fine di ogni anno accademico (entro il 30 giugno) una relazione sul funzionamento del Pontificio Istituto Ecclesiastico anche al Direttore dell'Istituto Ungherese di Roma, affinché questi possa trasmetterla al Governo.

8.) Questa Intesa entra in vigore il 1° ottobre 1964. Ogni disposizione ad essa contraria viene abrogata. N. B. La consegna effettiva dei locali avrà luogo il 5 novembre 1964.

Budapest, 15 settembre 1964.

Il plenipotenziario della Santa Sede

O K M Á N Y

A Magyar Kormány és a Szentszék alulírott megbízottjai a csatolt jegyzőkönyvben feljegyezték azoknak a tárgyalásoknak eredményeit, amelyeket előzőleg a két fél nevében folytattak és pedig

– Budapesten, 1963. május 7-től 9-ig

– Rómában, 1963. október 1-től 6-ig

– Budapesten, 1964. március 14-től 23-ig

– Rómában, 1964. június 9-től 14-ig.

A két Megbízott, a vonatkozó Megbízók nevében és ezek által kellő módon felhatalmazva, mint ahogy erről a kölcsönösen kicserélt okmányok tanúskodnak, kijelenti, hogy a két Fél:

1.) Kötelezik magukat, hogy teljes mértékben és hűségesen végrehajtják jelen Okmány aláírásának időpontjától kezdve a megállapodásokat, amelyek a Jegyzőkönyv I. pontjában és a vonatkozó mellékletben, a III. pontban, a XI. pont 2. fejezetében és a vonatkozó mellékletben foglaltatnak, a következőkre vonatkozólag:

a) püspök kinevezések

b) hűségeskü a Magyar Népköztársaságra és Alkotmányára

c) a Pápai Magyar Egyházi Intézet Rómában.

2.) Kötelezőnek tekintik egymásra vonatkozólag – abban a mértékben és formában, ahogy ez a szövegből kitűnik – a biztosítékokat és elkötelezéseket, amelyek azon kérdésekre vonatkozólag hangzottak el, amelyek a Jegyzőkönyv tárgyát képezik: ezekről a kérdésekről mint egyébként más kérdésekről – amelyek közös érdeklődésre tarthatnak számot és amelyekre vonatkozólag ez alkalmasnak látszik majd – a két fél kész a jövőben is folytatni a nézetek kicserélését azzal a szándékkal, hogy lehetőleg teljesebb és konkrétabb megállapodásokhoz jussanak el.

A csatolt Jegyzőkönyvnek nem az a rendeltetése, hogy szövegében közzétegyék. A két fél megegyezett abban, hogy az Okmány aláírásáról előzetesen megállapodott szöveg szerinti párhuzamos közleményben ad hírt, amelyet egy időben kell nyilvánosságra hozni.

Aminek hitelül a Magyar Kormány és a Szentszék megbízottjai a jelen Okmányt és a csatolt Jegyzőkönyvet aláírták, a megfelelő pecsétekkel látva azt el.

Budapest, 1964. szeptember 15.

A Magyar Népköztársaság Kormányának teljhatalmú megbízottja
Prantner József

J E G Y Z Ő K Ö N Y V

I. Egyházmegyék betöltése és püspöki kinevezések

A Szentszék megjegyezte, hogy jól ismert okokból semmiféle érvényességét sem ismerheti el az olyan polgári intézkedéseknek, amelyek anélkül, hogy konkordátumban erre vonatkozólag a Szentszékkal megegyeztek volna, bármilyen módon korlátokat vagy feltételeket szabnának a katolikus egyház által követelt teljes szabadságnak, isteni alapítása erejénél fogva minden egyházi kinevezésben és különösen az egyházmegyék székeinek betöltésében. Ezt az elvi álláspontot, amelynek alkalmazása és hordereje általános, a Szentszék kifejezetten megerősíti, ami ebben a vonatkozásban a Magyar Népköztársaság 1957. évi 22. sz. törvényerejű rendeletében foglalt intézkedéseket illeti.

A Magyar Kormány kihangsúlyozza, hogy államhatalmi szerveink a magyar államfők által évszázadokon át gyakorolt és a római katolikus egyház életébe mélyen benyúló főkegyúri jogokat nem gyakorolják. Abból a célból, hogy biztosítsák az állami érdekeket az állami szuverenitás érvényesítése végett, az 1957. évi 22. sz. tvr.-t semmiképpen sem szándékozik visszavonni, vagy módosítani.

Tekintettel ezen ellentétes és összeegyeztethetetlen álláspontokra, a két Fél ténybeli megoldást keresett, amely érintetlenül hagyva a problémát jogi szinten és az elvek síkján, hajlandó gyakorlatilag valamilyen módon áthidalni a fennálló nehézségeket, hogy új püspökök kinevezése elérhető legyen a magyarországi egyházmegyék számára. Ebből a célból a két fél jóváhagyta a „Megállapodás a Magyar Kormány és a Szentszék között a püspöki kinevezésekről” (bizalmas), amely jelen jegyzőkönyv 1. sz. mellékletét alkotja.

Szentszék a benne foglaltak végrehajtásaképpen egyidejűleg a magyarországi püspöki konferenciák ez idő szerinti elnökének megfelelő utasításokat küld a megegyezés értelmében.

II. Egyes püspökök személyi helyzete

A Szentszék – különválasztott vizsgálat körébe utalva az esztergomi főegyházmegye egészen különleges problémáját és miután megerősítette elvi álláspontját azon állami intézkedésekre vonatkozólag, amelyek a Kormány hozzájárulására vonatkoznak kánoni tisztségek elfoglalására és gyakorlására vonatkozólag olyan egyházi személyek részéről, akiket a

törvényes egyházi hatóság nevezett ki – ismételten ragaszkodott ahhoz, hogy megszűnjék az állami „akadályoztatás”, amely különböző címen sújtja a nagyméltóságú Pétery József, Badalik Bertalan, Bárd János püspök urakat és Winkler József, valamint Bellon Gellért megválasztott püspököket.

A Magyar Kormány álláspontja így foglalható össze: „A Kormány nem szándékozik hozzájárulást adni ahhoz, hogy Pétery József és Badalik Bertalan püspökök visszatérjenek egyházmegyéik kormányzásába. Bárd János és Endrey Mihály címzetes püspökök tekintetében sem szándékoznak saját hozzájárulásukat megadni megyéspüspökké való kinevezésükhöz, de a Kormány – esetleg a későbbi tárgyalások során – kész megfontolás tárgyává tenni a szükséges hozzájárulás megadását segédpüspöki kinevezésükhöz. Ami Winkler József katolikus papot illeti – fenntartva a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elvi álláspontját a szabálytalan kinevezésekkel kapcsolatba, – tárgyalni lehetne arról, hogy esetleg elnyerje az állami hozzájárulást a segédpüspöki kinevezéséhez. Az álláspont Bellon Gellérttel szemben nem változott.”

A Szentszék kénytelen újból kifejezni sajnálkozását a felett, hogy semmiféle megoldásra nem volt lehetséges jutni nagyméltóságú Pétery és Badalik püspökök helyzetét és Monsignore Belon kérdését illetően. A Szentszék reméli, hogy ez később lehetséges lesz.

III. Hűségeskü a Magyar Népköztársaságra és Alkotmányára

Miután a Szentszék leszögezte álláspontját a kérdésben, abban az értelemben, hogy nem helyezkedik szembe azzal, hogy a magyar katolikus egyházi személyek az állam törvénye által megkövetelt hűségesküt letegyék, mindenesetre azzal a feltétellel, hogy ez az eskü „sicut decet Episcopum, vel sacerdotem” klauzulával történjék, a két fél a következő gyakorlati megegyezésre jutott:

1.) A magyar püspöki konferenciák ez idő szerinti elnöke a Kormányhoz (az Állami Egyházügyi Hivatal elnökéhez) ilyen tartalmú levelet intéz:

„Hivatkozással Excellenciáddal való szóbeli érintkezésre és abból célból, hogy kételyeket és bizonytalanságokat elkerüljünk Magyar Népköztársaság és Alkotmánya iránti hűségeskü kérdésében, amelyet a magyarországi katolikus egyházi személyeknek is le kell tenniük az ország polgári törvényei szerint, van szerencsém leszögezi, mint a Magyar Püspöki Konferencia ez idő szerinti elnöke, azzal kéréssel, hogy a Kormány szíveskedjék hivatalosan tudomásul venni: az ilyen esküt a jelenleg érvényben lévő formula szerint úgy kell érteni, hogy azt a katolikus papsághoz tartozók következő szokásos záradékkal teszik le: »sicut decet Episcopum vel sacerdotem« (ahogyan püspökhöz vagy paphoz illik).

Szükségeselem tartom kiemelni, hogy ez nem jelent valami újat vagy valami különlegeset, amely csak Magyarország vagy meghatározott országok számára érvényes. Valójában általános és hagyományos norma katolikus egyházban, hogy a hozzátartozó egyházi emberek

ne tegyenek hűségesküt vagy fogadalmat polgári hatalmaknak vagy törvényeknek, – hacsak nem a fent említett záradékkal vagy más hasonlóval.”

2.) Az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke válaszul a magyar püspöki konferenciák ez idő szerinti elnöke levelére az alábbi levelet intézi: „Igazolom, hogy Püspök Úr alábbi szövegű levelét, amelyet a Magyarországi Püspöki Kar ez idő szerinti elnöke minőségében hozzám intézett, megkaptam. (Itt következik az érkezett levél szó szerinti idézete.)

Magyarországon működő katolikus papok és püspökök más magyar állampolgárokhoz hasonlóan esküjének szövege a következő:

»Én esküszöm, hogy a Magyar Népköztársasághoz, annak népéhez és Alkotmányához hű leszek, az Alkotmányt és az alkotmányos jogszabályokat megtartom; az állami hivatalos titkot megőrzöm; hivatásom körében a nép érdekeinek szolgálatával járok el és minden igyekezetemmel azon leszek, hogy működésemmel a Magyar Népköztársaság megerősödését és fejlődését előmozdítsam.«

Hivatalosan tudomásul veszem, hogy a Magyar Népköztársaságra és Alkotmányára tett hűségesküt a jelenleg érvényben lévő formula megtartásával a katolikus papsághoz tartozók »sicut decet Episcopum vel sacerdotem« (ahogyan püspökhöz vagy paphoz illik) szerint értelmezik.”

3.) A magyar püspöki konferenciák ez idő szerinti elnöke ezt a levélváltást az ordináriusok tudomására hozza azzal a kéréssel, hogy erről megfelelően értesítsék saját papságukat.

A Kormány hasonlóan közli ezt a megfelelő állami szervekkel és a szokásos módon hivatalosan nyilvánosságra hozza.

IV. A. Miniszteri biztosok

A Szentszék kijelentette:

„A miniszteri biztosok útján gyakorolt ellenőrzés teljes mértékben elfogadhatatlan a Szentszék részéről. Valóban súlyos nehézségről van szó: ha a Kormány tovább fenn akarná tartani a biztosokat az egyházmegyei kúriákban, bármilyen megegyezés lehetetlen lenne. Elsősorban elvi kérdésről van szó, az egyház által természeténél és eredeténél fogva követelt függetlenségről.

A Szentszék ezért kéri, hogy a miniszteri biztost vonják vissza mindenhol és természetesen ne állítsák többé vissza.”

A Magyar Kormány a maga részéről kifejtette: „Az állam a katolikus egyház ordináriusaival való jó együttműködésre törekszik és minden szükséges ellenőrzést csak addig a pontig és

olyan mértékben tart szükségesnek, amennyire azt gyakorolni kénytelen. Ennek tanúságára szolgál a miniszteri biztosok fokozatos visszavonása valamennyi egyházmegyből, beleértve – legutóbb – a székesfehérvári és hajdúdorogi egyházmegyéket.

A Kormány ezen a ponton is elő akarja mozdítani a normális kapcsolatok fejlődését a katolikus egyházal. A jövőben a Kormány nem szándékozik alkalmazni a miniszteri biztos kiküldésének elvét a gyakorlatban, remélve, hogy a Szentszék a maga részéről mindent elkövet annak érdekében, hogy az ordináriusok és a katolikus papság elkerülje az olyan magatartást és tevékenységet, amely a Magyar Kormányt ilyen lépés megtételére késztetné.

Amikor a Szentszék tudomásul vette az előzőeket, szükségesnek tartotta újból leszögezni a miniszteri biztosok intézménye elvi elfogadhatatlanságát, aláhúzva a kérdés alapvető fontosságát az egyház számára és kiemelve, hogy a biztosok esetleges visszaállítása azt jelentené, hogy újból igen súlyos probléma merül fel az állam és az egyház viszonyában.

B. Az egyházmegyei kormányzásának szabadsága

A Szentszék ezen kívül kiemelte:

„Szükséges, hogy a püspökök tényleg szabadok legyenek egyházmegyéjük kormányzásában, különösen, ami a papoknak egyházi tisztségekre és hivatalokra való kinevezését illeti (a kúriákban, a plébániákon, a szemináriumban) vagy elmozdításukat. Ebben a vonatkozásban tisztázni kell a hozzájárulás kérdését, amelyet a polgári törvény az államnak tart fenn ezen egyházi kinevezések tekintetében. A Szentszék, mialatt újból megismétli valamennyi jól ismert fenntartását nevezett törvényre vonatkozólag jogi szinten, szükségesnek tartja, hogy legalább gyakorlati szinten a következő elveket kell leszögezni:

a) az állami hozzájárulás megtagadását vagy visszavonását indokolni kelljen;

b) világosan tisztázni kell azokat az alapvető törvényes kritériumokat, amelyek alapján az állam hozzájárulását megtagadni vagy visszavonni szándékozik, hogy a püspököknek is legalább meg legyenek a biztos tájékozódási pontjaik.”

Ezekre a kérdésekre a Kormány így válaszolt: „Ami az egyházmegyei kormányzatának szabadságát illeti, a jogi helyzetet érintetlenül kell hagyni, ami a kinevezés egyházi jogát és a hozzájárulás állami jogát illeti. Az állam nem kívánja a kinevezés jogát gyakorolni, még ténylegesen sem. Országunkban [azonban létezik egy] néhány év óta kialakult gyakorlat, amelyet az 1957. évi 22. sz. törvény kodifikált a hozzájárulás törvényességére vonatkozólag. Akkor szokott vita felmerülni, mikor hiányzik a bizalom és a kapcsolatok rosszak. Az állam sohasem kérte, hogy egy kinevezést az egyház részéről indokoljanak. Az egyházi személyek kinevezéséhez az állami hozzájárulást mindenkor véleménycsere alapján adják meg. Az esetek többségében a püspök és az állami szerv kölcsönösen elfogják a törvényes érveket és a püspökök már előre meggondolják, hogy ez a személy alkalmas-e kinevezésre. Az egyházi minősítés elbírálása a püspök ügye, amitől nem térhet el; azonban tekintetbe kell vennie azt is,

hogy ne legyenek politikai ellenvetések. Ami a papokra vonatkozó állami követelményeket illeti, egyáltalán nem homályosak és nem teremtenek bizonytalan helyzetet. Tartani magukat a Magyar Népköztársaság Alkotmányához, a magyar állam törvényeihez és rendeleteihez és a magyar állam és a katolikus egyház közötti egyezményhez: ez a minimum, ami kötelező a katolikus papokra, mint a magyar állampolgárookra. Nem lehetséges külön normákat állítani fel a papság számára. A Szentszék hivatkozik a kánonokra, amelyek előírják az egyházi emberek kötelességeit és jogait az egyház szempontjából. Ugyanilyen módon az állami törvények és az egyház és az állam közötti megegyezés polgári szempontból határozzák meg a papok jogait és kötelességeit.”

Megjegyzés: Ami „a katolikus egyház és a magyar állam közötti megegyezést” illeti, amelyet a Kormány említett – nevezetesen azt a dokumentumot, amelyet 1950. augusztus 30-án az akkori kalocsai érsek a püspöki kar nevében és a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter a Magyar Kormány nevében írt alá – a Szentszék megújította elvi fenntartásait, amennyiben a katolikus egyház alkotmánya szerint csak a Szentszék illetékes arra, hogy államokkal egyházi ügyekben egyezményeket kössön. A püspöki kar ténybelileg talált ilyen megoldást.

C. Érintkezések az ordináriusok és a Szentszék között

A Szentszék kiemelte annak szükségességét, hogy ezek az érintkezések szabadon és korlátozások nélkül történhessenek, mindenkor a vallási és egyházi kérdések rendjében. Egyébként megjegyezte: „Használna a helyzet normalizálásának, a püspöki kar és a kormány kapcsolatainak viszonylatában is, ha a Szentszék egy megbízottját félhivatalosan Magyarországra küldhetné (vagyis valakit, aki közbenő helyen van a hivatalos képviselő és az apostoli vizitátor között és bizalmas érintkezést tarthatna fenn a kormánnyal és a püspökökkel, pontosabb ismereteket szerezhetne a Szentszék számára a tényleges vallási helyzetről, kánoni vizsgálatokat végezhetne a püspökjelöltek tekintetében, stb.)”

A Magyar Kormány azt válaszolta: „Nincs semmi nehézség abban a tekintetben, hogy a kapcsolat a Szentszék és a püspökök között javuljon olyan mértékben, ahogy a feltételek és kapcsolatok az állam és az egyház között javulnak. A jelen időszakban egy vizitátor magyarországi tartózkodása a Kormány véleménye szerint csökkentené a kedvező feltételek további javulásának lehetőségét.”

V. Letartóztatott és felfüggesztett papok és szerzetesek

A Szentszék legkülönlegesebb, szívélyes érdeklődését fejezte ki olyan magyar egyházi személyek helyzetét illetően, akik börtönben vannak, vagy akiket állami intézkedés folytán hivatalukban felfüggesztettek. Hivatkozott a kapott tájékoztatásokra, amelyek szerint azon papok száma, akik papi funkcióikat nem gyakorolhatják – és akik közül még egyesek börtönben vannak –, ezer körül lehet.

A Szentszék újból kifejezi azt a rendkívül élénk kívánságát, és azt a reményét, hogy valamennyi letartóztatott és felfüggesztett papra vonatkozó esetet a lehető legrövidebb időn belül kedvezően meg lehet oldani.

Végül a Szentszék kénytelen kifejezésre juttatni élénk sajnálkozását olyan papok helyzete felett, akik szerzetesrendekhez vagy szerzetes kongregációkhoz tartoznak, az előző kategóriákban nem foglaltatnak és nem kapták meg a „kormány hozzájárulását” nyilvános papi funkciók gyakorlásához.

A Magyar Kormány ebben a vonatkozásban a következő tájékoztatást adta:

„Mi a felfüggesztett papok kategóriája alatt azokat értjük, akik politikai, erkölcsi vagy gazdasági okokból ellentétbe kerültek a törvénnyel, és ezért püspökeik felfüggesztették őket. Számuk húsz körül van. [Közülük] Börtönben lehetnek ketten vagy hárman. Az ordináriusok javaslataira állandó vizsgálat van folyamatban és amikor egy bizonyos személy számára a körülmények megértek – mint ahogy az amnesztiában részesült papok esetében történt – újból megkezdhetik papi funkciójukat. Az illetékes egyházi vezetőknek mindent el kellene követniök a jövőben, hogy az egyházi személyek részéről a törvénysértések megszűnjenek. Ez kedvezően befolyásolná a felfüggesztett és börtönben lévő papok helyzetét is. A Szentszék által említett szám pontos lehet, ha a nyugállományban lévő papokat és szerzeteseket is beleszámítjuk. A nyugdíjas papokat az ordináriusok szükség szerint kisegítőként zavartalanul foglalkoztatják. A felosztatott szerzetesrendek tagjai magánmiséket mondhatnak, de nyilvános papi szereplésük nem megengedett. Több esetben hozzájárultunk ahhoz – egyéni elbírálás alapján –, hogy volt szerzetesek világi papokként működjenek.

VI. Szemináriumok

A Szentszék konkrét információkat és biztosítékokat kért a következő pontokra vonatkozólag:

- 1.) A létező filozófiai-teológiai szemináriumok száma és az egyház lehetősége, hogy szükség szerint továbbiakkal rendelkezék;
- 2.) A szemináriumok vezetésének és életének a hierarchiától való függése;
- 3.) A hierarchia szabadsága az igazgatók, spirituálisok, valamint a szemináriumok oktatói és más személyzete kiválasztása és elmozdítása terén;
- 4.) A vonatkozó püspökök kizárólagos illetékessége, ami a hallgatók felvételét vagy eltávolítását és különösen a szent rendekbe való előléptetését illeti;
- 5.) Az egyházi hatóság kizárólagos illetékessége, ami a tanrendet és a szemináriumi tankönyvek kiválasztását illeti.

A Magyar Kormány kijelentette:

„Magyarországon hat szeminárium és egy teológiai akadémia működik, amelyek teljes mértékben megfelelnek a papi utánpótlásnak. A szemináriumok és a Hittudományi Akadémia a magyar püspöki kartól függnnek, vagyis az ordináriusoktól. Ami az oktatók kiválasztását és eltávolítását és a hallgatók felvételét vagy eltávolítását illeti, a törvényes püspökök illetékesek. Az illetékes egyházi hatóság végzi a tanrend összeállítását és a szemináriumok tankönyveinek kiválasztását. Az állam nem avatkozik bele a szemináriumok életébe, azonban itt is, mint minden más területen biztosítani kívánja az állam törvényeinek betartását.”

VII. Szerzetesrendek és kongregációk

A Szentszék kérte, hogy vonják vissza a megszorító intézkedéseket, amelyek a férfi és női szerzetesrendeket és kongregációkat sújtották Magyarországon, vagy hogy legalább tegyék lehetővé néhány más szerzetes intézetnek – a 3 férfi és 1 női intézeten kívül, amelyek ma engedélyezve vannak, mindegyik két középiskola vezetésével – a nekik megfelelő tevékenység folytatását az országban.

A Magyar Kormány azt válaszolta:

„A negatív álláspont, amely kifejezésre jutott az első kérdés alkalmával, amelyet ebben az értelemben a Szentszék tett, változatlan marad. A szerzetesrendek visszaállítása nem lehetséges. A kormány részéről véglegesen lezárt ügyről van szó.”

A Szentszék ezen válasz ellenére fenntartja kérését és remélni akarja, hogy lehetséges lesz a jövőben ezt a problémát újból vizsgálat tárgyává tenni – amely az egyház számára igen nagy fontosságú – akár ami a szerzetesrendek és kongregációk számát, akár ami műveiket és tagjaik számát illeti.

VIII. Iskolai vallásoktatás

1.) A Szentszék [hivatkozva] az 1957. évi 21. számú kormányrendeletre az iskolai vallásoktatásáról, hangsúlyozta [a] hatékony ellenőrzés és biztosítás szükségességét, hogy a katolikus szülők ténylegesen szabadon élhessenek azzal a joggal, hogy gyermekeiket beírassák a vallásoktatásra.

A Magyar Kormány azt válaszolta:

„A vallásoktatásra vonatkozó állami rendeletek az Alkotmány szellemében biztosítják a vallás gyakorlásának szabadságát, és senkit sem lehet a vallás gyakorlására kényszeríteni.

A vallásoktatásáról szóló törvény részét képezi az Alkotmány által biztosított lelkiismeret és vallásszabadságnak és ezen a téren is mindenkinek biztosítva van a lehetőség, hogy esetleges sérelmekkel szemben jogorvoslathoz folyamodjék. Mindenesetre az illetékes alsóbb állami és

egyházi szervek a jövőben is megfelelő utasításokat kapnak, hogy mindjobban biztosítsák a vonatkozó törvények és rendeletek tiszteletében tartásuk.”

2.) A Szentszék megkérdezte, hogy fenyegetésnek tekintik-e, az idézett 1957. évi 21. sz. rendelet 1. §-a 2 b) pontja értelmében az egyházi prédikációt vagy körlevelet, amelyekben figyelmeztetik a katolikus szülőket arra a kötelességükre, hogy gyermekeik vallásos nevelését biztosítsák, kiemelve mennyire súlyos bűn, ha ennek a kötelességüknek nem felelnek meg, vagy ha bejelentik, hogy azok a szülők, akik nem íratják be gyermekeiket a vallásórára nem részesülnek a szentségekben.

A Magyar Kormány megmagyarázta;

„Magatartásában ellenségesnek bizonyul a rendelet értelmében az a pap, aki visszaélne a törvényes lehetőségekkel és papi tekintélyével. Minden pap szabadon buzdíthat a vallásos életre, a vallásoktatásra, azonban nem tehet nevetségessé, nem hozhat szégyenbe vagy nem fenyegethet senkit.”

3.) A Szentszék egy kérdésére válaszolva végül a Magyar Kormány kijelentette: „A katolikus egyház és az állam közötti egyezmények szellemében a papságnak az iskolai hitoktatáson kívül módja és lehetősége van törvényes keretek között szabadon tanítani a templomokban a vallási dogmákat, különösen a katekézis és a hagyományos alkalmak során, mint elsőáldozásra, bérmlásra és a házasságra való előkészítés.”

IX. A lelkigondozás szabadsága

A Szentszék kiemelte annak szükségességét, hogy ez a szabadság tényleges és valóban teljes legyen. Különösen konkrét biztosítékokat kért a következő pontokban:

„1.) Lehetőség a katolikus papság számára, hogy szabadon és korlátozások, valamint akadályok nélkül fejthesse ki és védhesse meg a katolikus tanítást a dogma és erkölcs területén nemcsak a prédikációval, hanem a sajtó útján is;

2.) Lehetőség a katolikus egyház számára, hogy [jogi vagy tényleges] korlátozások vagy akadályok nélkül építhessen új templomokat vagy kápolnákat, megfelelő házakkal a papság és a plébániai hivatalok részére, ahol a püspökök szükségesnek vagy alkalmasnak találják megfelelő lelkigondozás számára.

3.) Lehetőség a katolikus papság számára, hogy lelkigondozói szolgálatát a kórházakban vagy más gyógyhelyeken és a börtönökben és büntető intézetekben gyakorolhassa.”

A Magyar Kormány azt válaszolta:

„A katolikus papságnak hivatása gyakorlásában teljes szabadsága van korlátozások és akadályoztatások nélkül. Ami a Szentszék által jelzett konkrét pontokat illeti, a Kormány jól

ismert álláspontja és a tények hozhatóak a Szentszék tudomására: új templomok építése az egyház természetéhez tartozik és az állam ezt sohasem vitatta. Sőt, az elmúlt [majdnem]két évtized során, az egyház sok ilyen természetű segítséget kapott az államtól. A katolikus sajtó tevékenységét az egyház szabad működése részének tekintjük. A Kormány a maga részéről nem kíván nehézségeket okozni a jövőben sem. Ami a kórházakban, börtönökben, büntető intézetekben való lelkigondozást illeti, már kijelentettük, hogy a kórházakban, ha szükséges, meg van a lehetőség; ami a büntető intézeteket illeti, megvizsgáljuk a helyzetet.”

X.

A papság polgári tevékenysége

A római (1963. október 1–5.) és budapesti (1964. március 14–23.) emlékeztetőkben összefoglalták a szempontokat, amelyeket erről a kérdésről a Szentszék és a Magyar Kormány megbízottai kicseréltek egymással.

Itt feljegyezzük a szövegeket, hogy a két félnek ebben a kérdésben – eddig a pillanatig – fennálló álláspontját rögzítsük:

1.) A római (1963. október 1–5.) találkozás emlékeztetőjéből:

[A Szentszék megbízottja:]

„A Szentszék részéről nem fogadható el a megkülönböztetés a »békepapok« és más papok között, mintha az utóbbiak nem volnának a béke papjai: azé a békéé, értsük meg egymást, amelyről pl. XXIII. János pápa »Pacem in Terris« enciklikája tárgyal. Valamennyi papnak kötelessége, hogy vallja és védje az [ilyen]igazi keresztény értelemben vett békét.

Másrészt pedig bármilyen mozgalom vagy kezdeményezés, amely nincs az illetékes egyházmegyei hatóság vezetése és ellenőrzése alatt, vagy amely a papot az egyházi fegyelem alól kivonni törekszik, a Szentszéknek mindig jogos aggodalomra ad okot.

A Szentszék beleegyezik abba, hogy a papság közreműködjék azoknak az eszményeknek [az] előmozdításában, amelyek a nép igazi előrehaladását szolgálják, és pedig a polgárit, a szociálist és gazdaságit is, nemkülönben, hogy együttműködjék a béke és a népek közötti őszinte egyetértés érdekében; azonban szükséges, hogy a papság és a papság által ilyen célokért vezetett szervezetek az országban a püspöki kar, az egyes egyházmegyéikben pedig a püspökök felelőssége és vezetése alatt álljanak.

Ezen a téren is érvényes az elv »Nihil sine Episcopo«.

A Magyar Kormány megbízottja: „A Magyar Kormány politikájából folyik [sic!], hogy minden haladó mozgalmat támogat. Az egyházak békemozgalmait is támogatja és a jövőben is támogatni fogja. Ezek a mozgalmak nagyjelentőségű erőfeszítéseket tettek az állam és az egyházak közötti jó viszony munkálásában. Ezért megbecsülést érdemelnek. Minden

támadással szemben továbbra is megvédjük ezeket a mozgalmakat. Ilyen támadásokat barátságtalan lépésnek tekintjük. A mozgalomban benne van a katolikus papság és a püspökök többsége. Az a szép elv, hogy minden papnak békepapnak kell lennie, nem érvényesül, mert a papság nem egyformán áll a béke ügye mellett. Ez objektív helyzet, amit a Szentszéknek is figyelembe kell vennie.”

2.) A budapesti (1964. március 14–23.) találkozások emlékeztetőjéből:

A Szentszék megbízottja:

„Megerősíti és aláhúzza azt, amiről a római emlékeztetőben a jelen pontról szó volt. Meg kívánja világítani, hogy a Szentszék a legjobb szándék vezeti a békemozgalomhoz tartozó papokkal szemben is, azonban:

1.) nem engedheti meg egyházi emberek olyan mozgalmának létezését, amely miután a törvényes püspöki hatósággal való ellentétből kifolyólag lépett funkcióba, úgy működik, hogy a hierarchia fölé helyezi magát és igyekszik arra rákényszeríteni magát;

2.) nem engedheti meg, hogy a katolikus egyház papsága – különösen olyan helyzetben, mint amilyen a magyar, ahol annyira szükség van arra, hogy a papok minden elkötelezésükkel a lelkigondozásnak, a vallásoktatásnak, a hívek keresztény nevelésének szenteljék magukat – ezzel szemben politikai természetű feladatokkal és tevékenységgel foglalkozzék;

3.) nem engedhető meg, hogy a papok csoportjai megkíséreljék, hogy döntő befolyást gyakoroljanak kizárólagos egyházi téren is függetlenül vagy néha ellentétben a törvényes egyházmegyei hatósággal, például a hivatalok, javadalmak vagy egyházi megbízatások betöltésénél.”

„A Magyar Kormány megbízottja megismételte azt az álláspontját, hogy a Magyar Népköztársaságban minden állampolgárnak, így a papoknak is joga van a demokratikus politikai életben részt venni. Nem engedi meg viszont a Kormány egyes polgárai ellenséges politikai tevékenységét. A Szentszék részéről eddig csak a magyar demokráciát támogató politikai tevékenységet kifogásolták, a vele ellenséges papok politikai tevékenységét nem. Továbbá hangsúlyozta és megerősítette a magyar katolikus papi békemozgalommal kapcsolatban korábban kifejtett elvi álláspontját. Rámutatott arra, hogy a békepap meghatározás nem a magyar államtól származik, hanem többek között a Szentszék korábbi magatartásának egyik következményeként lebecsülő értelemben a papi emigráció használta. A Szentszék azon törekvést, hogy a hierarchikus egység érvényesüljön, megértjük, de figyelembe kell venni azt is, hogy ez csak akkor lehetséges és hasznos, ha nem ellentétes a magyar nemzeti egység gondolatával. A hierarchia egyes tagjai ne legyenek ellenségesek az állammal szemben, támogassák a haza és az emberiség létfontosságú ügyeit – akkor egységben lehetnek a papok és hívek többségével. Sem most, sem korábban sem kívánta senki, hogy a római katolikus egyház elszakadjon a Szentszéktől. Tiszteletben tartottuk és

tartjuk pl. a görögkatolikus egyház működését is. A hierarchikus egység a püspökök politikai magatartásától függ, ezért nagy fontosságú a jövő püspökeinek kiválasztása is.

A Szentszék megbízottjának azon fejtegetésével kapcsolatban, hogy a Szentszék a papjaival kapcsolatos ügyeket mindig szeretettel és megértéssel próbálja megoldani, rá kell mutatni az 1956–57-es pápai és Mindszenty-féle intézkedésekre. Ezek a megbélyegző intézkedések a Magyar Népköztársaság törvényes rendje és azon papi személyek ellen irányultak, akik állampolgári esküjükhöz híven támogatták a kormánynak a népjólét és a béke érdekében folytatott politikáját.

Végül a Kormány megbízottja szükségesnek látta a valóságnak megfelelő tájékoztatást megadni az Opus Pacis és a katolikus papi békemozgalom programjáról és felépítéséről, amely semmiben sem tér el XXIII. János pápa »Pacem in Terris« c. enciklikájában kifejtett békeprogramtól.”

„A Szentszék megbízottja szükségesnek tartja kijelenteni, hogy a Szentszék azon intézkedései, amelyeket a Kormány megbízottja említett, kizárólag az egyházi fegyelem helyreállítására és megóvására irányultak és nem voltak semmiféle politikai jellegű szándékaik.”

XI. Magyar emigráns papság, Pápai Magyar Intézet Rómában

1.) A Magyar Kormány kiemelte annak szükségességét, hogy a Szentszék kötelezze magát arra, hogy a Magyar Népköztársasággal szemben ellenséges tevékenységet kifejtő papi emigráció tagjai nem kapnak olyan funkciókat, amelyek lehetőséget adnak arra, hogy beavatkozzanak az egyház ügyeibe Magyarországon.

A Magyar Kormány fenntartja magának azt a jogot, hogy a katolikus egyház zavartalan működésének biztosítása érdekében a Szentszék irányítása alá tartozó intézmények és személyek, valamint a papi emigráció tevékenységével kapcsolatos észrevételeiről a jövőben is tájékoztatja a Szentszéket.

A Szentszék késznek mondta magát a nehézségek és ellentétek elkerülése szándékával, hogy figyelembe vegye a Kormány kívánságát, hogy a magyar emigráció egyházi embereinek – akik ellenséges magatartást tanúsítanak a Magyar Népköztársasággal szemben – ne adjanak olyan funkciókat, amelyek azzal a lehetőséggel járnak, hogy beavatkozzanak a magyarországi egyházi ügyekbe. Ez természetesen csakis a Szentszék által átruházott funkciókra és magukkal a funkciókkal összefüggő hivatalos beavatkozás lehetőségére értendő. A Szentszék miközben kész elfogadni a megjegyzéseket, amelyeket a Kormány szükségesnek tart eljuttatni hozzá a fent jelzett értelemben, fenntartja magának, hogy átadja a Kormánynak saját megjegyzéseit a magyarországi katolikus egyház tevékenységére vonatkozólag.

A Magyar Kormány megbízottja: Kifejezte azt a reményét, hogy a jövőben a Szentszék segítséget nyújt abban is, hogy az ellenséges magyar papi emigráció más funkcióban se zavarja meg a magyar állam és egyház együttműködését.

2.) Azzal a szándékkal, hogy biztosítsák a jövőre a Pápai Magyar Egyházi Intézet életét és rendes működését, eredeti céljainak megfelelően a két Fél létrehozta

„A Magyar Kormány és a Szentszék közötti megállapodást a római Pápai Magyar Egyházi Intézetre vonatkozólag,” amely a jelen jegyzőkönyv 2. sz. mellékletét képezi.

XII. Mindszenty-ügy

A Szentszék közölte, hogy figyelmesen megvizsgálták a garanciák kérését, amelyeket a Szentszéknek kellene adnia arra az esetre, ha Mindszenty bíborosnak el kellene hagynia a magyar földet, amely kívánságot a garanciákra vonatkozóan a Magyar Kormány képviselője a legutóbbi budapesti (1964. március) tárgyalás során fejezett ki.

Mindent megfontolva a Szentszék úgy véli, hogy nincs abban a helyzetben, hogy ez idő szerint ilyen elkötelezést vállaljon és a jövőt illetően is azon a véleményen van, hogy a Kormány által szabott egyes feltételeket újra meg kellene vitatni.

A Magyar Kormány kijelentette: Tudomásul vesszük, hogy a Szentszék – a budapesti tárgyaláson írásban kért és általunk átadott – teljes garanciát ez idő szerint nem tudja biztosítani. Megismerve a Szentszék megbízottjának a budapesti tárgyaláson készült Emlékeztetőhöz elkészített összefoglaló állásfoglalását, a Magyar Kormány megbízottja még egyszer hangsúlyozza: hivatkozva a budapesti tárgyaláson részletesen kifejtett szempontokra a Magyar Kormány ragaszkodik ahhoz, hogy Mindszenty Magyarországról történő eltávozása esetén írásban átadott teljes garanciát a Szentszék biztosítsa, nem fogadja el, hogy Mindszenty elítélésével kapcsolatban nyilatkozat hangozzék el, továbbá nem járul hozzá ahhoz, hogy Mindszenty prímás érseki címe megmaradjon.

A Magyar Kormány és a Szentszék megbízottjai jelen Jegyzőkönyv aláírásánál kijelentik, hogy eredetiként – a Magyar Kormány megbízottja kijelentéseire a magyar nyelvű szöveg – és a Szentszék megbízottja kijelentéseire az olasz nyelvű szöveg tekintendő eredetinek; a közös részekre mindkét nyelvű szöveg eredetinek tekintendő.

Budapest, 1964. szeptember 15.

A Magyar Népköztársaság Kormányának teljhatalmú megbízottja
Prantner József

1. SZ. MELLÉKLET

Megállapodás a Szentszék és a Magyar Népköztársaság Kormánya között a püspöki kinevezésekkel kapcsolatban

(bizalmas)

Alapvető pontok egy olyan esetleges gyakorlati rendszer létrehozására, amely – érintetlenül hagyva egyrészt a Szentszék jól ismert fenntartásait a polgári törvényekkel szemben, amelyek előzetes állami hozzájárulást követelnek meg a püspöki kinevezésekhez és anélkül, hogy ez a tény jogok elismerését jelentené, vagy precedensként hivatkozni lehetne rá, másrészt a Magyar Állam törvényeit – lehetővé teszi azon nehézségek valamilyen módon való áthidalását, amelyek akadályozzák a püspöki kinevezéseket Magyarországon tekintettel a létező ellentétekre a kánonjogi intézkedések és a polgári intézkedések között.

- 1.) A Szentszék hajlandó megvizsgálni azokat a jelölteket, akiket a Püspöki Konferencia javasolt, mint akik alkalmasak a püspöki tisztre és a folyamatban lévő kinevezésekre és akikre vonatkozólag a konferencia elnöke azt tartja, hogy a Kormánynak nincsenek megalapozott ellenzési okai.
- 2.) Ami a többi jelöltet illeti, akiket a fent említett jegyzék nem foglal magában, a Szentszék igyekszik majd megszerezni magának a hasonló bizonyosságot, akár közvetlenül (szigorúan bizalmas kapcsolatok révén és a Kormánnyal való tényleges érintkezés útján), akár a Püspöki Konferencia Elnöke útján.
- 3.) Valamennyi jelöltre vonatkozólag a Szentszék természetesen szabadon elvégzi majd a szokásos kánonjogi vizsgálatokat.
- 4.) Miután a jelölt kiválasztása megtörtént, a Szentszék közli a jelölést a választottal és az utóbbi a maga részéről közli a Püspöki Konferencia Elnökével. Mielőtt a kinevezés nyilvánosságra hozatalához folyamodnék, a Szentszék megvárja a választ.

2. SZ. MELLÉKLET

Megállapodás a Magyar kormány és a Szentszék között a római Pápai Magyar Egyházi Intézetre vonatkozólag

- 1.) A Magyar Népköztársaság kormánya és a Szentszék kívánatosnak tartja a Római Magyar Intézet (Collegium Hungaricum) keretében a római Pápai Magyar Egyházi Intézet rendes működését abból a célból, hogy a római Pápai Magyar Egyházi Intézet ismét Magyarország egyházmegyéiből magasabb rendű tanulmányok végzése céljából a 4. pont szerint kiválasztott magyar állampolgár papokat befogadjon.

2.) A római Pápai Magyar Egyházi Intézet, amelyet mint a Római Magyar Intézet osztályát hozták létre (korábban Királyi Magyar Akadémia), a jövőben is az eredeti konstitúció szerint működnek, amelyet a Szentszék a Szemináriumok és Tudományegyetemek Szent Kongregációja 1120/38/15. sz. 1939. június 8-i és azt követő 1940. július 16-i dekrétumával hagyott jóvá, kivéve esetleges módosításokat, amelyeket közös megegyezéssel a jövőben eszközölünk. Amit ezekben a konstitúciókban a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumról mondanak, az a jelenleg illetékes kormányhivatalra vonatkozik.

3.) A rektor (igazgató) kinevezését az idézett konstitúciók normája szerint eszközlik a Kormány előzetes hozzájárulásával. A római Pápai Magyar Egyházi Intézet igazgatójának és többi vezetőjének magyar állampolgársággal kell rendelkezniük.

4.) A római Pápai Magyar Egyházi Intézet hallgatóként csak magyar állampolgárságú papokat vehet fel, akik a magyarországi egyházmegyékhez tartoznak, és akiket a megfelelő ordinárius a püspöki konferenciák elnökével egyetértésben választ ki, betartva a vonatkozó polgári normákat, amelyek állampolgárok külföldi tartózkodására vonatkoznak. A magyar állampolgárság elvesztése maga után vonja a római Pápai Magyar Egyházi Intézetből való eltávolítást.

5.) A római Pápai Magyar Egyházi Intézet tagjai az egyházi fegyelmen és a római Pápai Magyar Egyházi Intézet saját szabályzatán kívül a konstitúcióknak megfelelően a Római Magyar Intézet általános normáinak, és mint valamennyi magyar állampolgár az állam törvényeinek is alá vannak vetve.

6.) A Magyar Népköztársaság Kormánya a római Pápai Magyar Egyházi Intézetnek a Római Magyar Intézet keretében biztosítja az általa a Római Magyar Intézet székházában jelenleg elfoglalt helyiségek kizárólagos használatát és az utóbbi költségvetésének terhére gondoskodik a fent említett helyiségek fenntartásáról, beleértve a fűtés és világítás költségeit. A Kormány ugyancsak biztosít a Magyar Püspöki Karnak nyújtott államsegély keretében hozzájárulást az igazgató illetményére és a hallgatók eltartására, megegyezve azzal, hogy minden magyar egyházmegyének joga van legalább 1 hallgatót küldeni.

7.) A konstitúciók normája szerint a római Pápai Magyar Egyházi Intézet igazgatója köteles minden akadémiai év végén (június 30-ig) a római Pápai Magyar Egyházi Intézet működéséről a Római Magyar Intézet igazgatójának is jelentést tenni, hogy az utóbbi azt a Kormányhoz továbbítsa.

8.) Ez a Megállapodás 1964. október 1-én lép életbe. Minden ezen megállapodással ellentétes rendelkezés hatályát veszti. Megjegyzés: a helyiségek tényleges átadása 1964. november 5-én történik.

Budapest, 1964. szeptember 15.

A Magyar Népköztársaság kormányának teljhatalmú megbízottja

Prantner József

Forrás: Balogh Margit – Fejérdy András – Szabó Csaba: Az 1964-es magyar-szentszéki részleges megállapodás, in.: <https://www.archivnet.hu/az-1964-es-magyar-szentszeki-reszleges-megallapodas> (A letöltés dátuma: 2022. január 1.)